

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ-ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ

ΜΑΘΗΜΑ: ΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΤΟΠΙΟΥ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΟ –
ΠΟΛΗ, ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ

ΘΕΜΑ : Ο δημόσιος χώρος της πόλης- Ο ρόλος της πλατείας στον ελληνικό χώρο σήμερα-Στόχοι και προοπτικές

Άποψη της πλατείας Κοτζιά

Υπεύθυνος μαθήματος: Ι. Πολύζος

Διδακτική ομάδα: Ι. Πολύζος-Α. Αραβαντινός-Ε. Χανιώτου-Σ. Μαυρομμάτη

Εκπόνηση: Κεχαγιόγλου Νικόλαος

Αθήνα, Οκτώβριος 2014

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	2
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
1.1 Σκοπός της εργασίας	4
1.2 Μεθοδολογία	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ.....	6
2.1 Η σημασία του δημόσιου χώρου	6
2.2 Κατηγορίες δημόσιων χώρων	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΠΛΑΤΕΙΕΣ.....	10
3.1 Γενικά χαρακτηριστικά	10
3.2 Ιστορία πλατειών.....	11
3.3 Κατηγοριοποίηση πλατειών.....	12
3.3.1 Κεντρικές Πλατείες	14
3.3.2 Συνοικιακές πλατείες.....	15
3.3.3 Πλατείες νησίδες σε κυκλοφοριακό κόμβο	16
3.3.4 Πλατείες σε προαύλιο δημοσίου κτιρίου	17
3.3.5. Πλατείες-Αλσύλλια	17
3.4 Μορφολογία πλατειών	18
3.5 Κυριότερα προβλήματα πλατειών	19
3.5.1 Ανεπάρκεια	19
3.5.2 Έλλειψη πρασίνου	20
3.5.3. Υποβάθμιση.....	21
3.5.4. Αδυναμία εφαρμογής σχεδιασμού	23
3.6 Πολιτικές που εφαρμόζονται σήμερα	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	27
4.1 Επιδιώξεις του σχεδιασμού	27
4.2 Αναβάθμιση πλατειών.....	28
4.2.1 Άξονες αναβάθμισης	28
4.1.2 Ένα παράδειγμα προς αποφυγή-Η ανάπλαση της πλατείας Γεωργίου 'Α στην Πάτρα	29
4.2 Δημιουργία νέων πλατειών	30
4.3 Συμπεράσματα	32
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	34

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία εξετάζει και μελετά την ανεπάρκεια του ελεύθερου δημόσιου χώρου στις ελληνικές πόλεις, την υποβάθμισή του ή την κατάληψή του από άλλες χρήσεις.

Η μελέτη αυτή περιορίζεται σε ένα είδος δημόσιου χώρου, αυτού της πλατείας. Οι πλατείες χαρακτηρίζονται από μια ζωή καθημερινή, η πρόσβαση σε αυτές είναι ελεύθερη σε όλες τις ηλικίες και κατηγορίες χρηστών, περισσότερο από τους δρόμους. Συνεπώς είναι χώροι που προσφέρονται για διαμόρφωση και είναι κατάλληλοι να δεχτούν ποικιλία λειτουργιών.

Τα τελευταία χρόνια ο ρόλος των πλατειών και του πρασίνου έχει αποκτήσει ιδιαίτερη σημασία. Σε μια κατεύθυνση ενός μοντέλου συνεκτικής πόλης το αστικό πράσινο έχει ιδιαίτερη σημασία, ενώ η ενοποίηση αυτών των χώρων και η δημιουργία δικτύων πρασίνου και ενοποίησης των πλατειών έχει ως σκοπό τη συνολική αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος. Η έννοια της πλατείας ως κοινωνικού χώρου συνεύρεσης μεταξύ των κατοίκων μιας περιοχής είναι σημαντική για την σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ τους, ενώ σε περιοχές που υπάρχει ανεπάρκεια ή έχουν παραμεληθεί αυτές, παρατηρείται απομόνωση των κατοίκων και περιθωριοποίηση των κοινωνικών ομάδων.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η εργασία αυτή εκπονήθηκε στα πλαίσια του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του ΕΜΠ στην κατεύθυνση Πολεοδομία - Χωροταξία, στο μάθημα «ΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΤΟΠΙΟΥ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΟ-ΠΟΛΕΙΣ, ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ».

Η προσέγγισή της βασίζεται στις επιστημονικές αρχές και τα κριτήρια που αναπτύχθηκαν και συζητήθηκαν στο μάθημα αυτό.

Θα ήθελα λοιπόν να ευχαριστήσω τους καθηγητές μου Ι. Πολύζο, Α. Αραβαντινό, Ε. Χανιώτου και Σ. Μαυρομαμάτη για τις γνώσεις που μας προσέφεραν και για την υποστήριξή τους. Τις ιδιαίτερες μου ευχαριστίες θα ήθελα να δώσω στον κ. Αραβαντινό, για την παροχή συγγραμμάτων, που με βοήθησαν στην κατανόηση του αντικειμένου του μαθήματος.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω :

Τη συνάδελφο Άλκηστη Πρέπη, συμφοιτήτρια στο μεταπτυχιακό, για την βοήθεια της προς το πρόσωπό μου κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας.

Το συνάδελφο Κοσμά Αναγνωστόπουλο, Συγκοινωνιολόγο-Πολεοδόμο MSc για τις πολύτιμες πληροφορίες με τις οποίες με εφοδίασε, σε θέματα που αφορούν την αυτοκίνηση.

Τους εργαζομένους στην πολεοδομία βόρειου τομέα Αθηνών, ιδιαιτέρως την υπάλληλο της υπηρεσίας Τοπογραφικών εφαρμογών, συνάδελφο Τζιομάκα Τζένη, για την βοήθειά τους.

Τη συνάδελφο Κωνσταντέλου Παρασκευή, Τοπογράφο Μηχανικό, για την υποστήριξη στο πρόσωπο μου κατά τη διάρκεια οργάνωσης της εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Σκοπός της εργασίας

Με αφορμή την προσωπική παρατήρηση, τόσο στην περιοχή που διαμένω, την Νέα Ιωνία Αττικής, όσο και στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας, παρατηρήθηκε υποβάθμιση του ρόλου των πλατειών. Το ζήτημα βρίσκεται στην επικαιρότητα, λόγω των μελλοντικών αναπλάσεων κυρίως στην Αθήνα, αλλά και του γεγονότος ότι λόγω της οικονομικής κρίσης οι πλατείες έχουν αποκτήσει πλέον ένα πιο πολυσύνθετο ρόλο. Είναι χώροι που λειτουργούν τόσο ως χώροι πρασίνου, όσο και ως χώροι συνεύρεσης και κοινωνικοποίησης. Η οικονομική κρίση η οποία έχει οδηγήσει σε αύξηση των ατόμων, ιδίως των νεαρών που επισκέπτονται ως ψυχαγωγία τις πλατείες, ως μια λύση για την οποία δεν απαιτούνται χρήματα, σε αντίθεση με άλλες εξόδους σε μέρη διασκέδασης. Επιπρόσθετα, οι πλατείες βρέθηκαν στο κέντρο της επικαιρότητας ως χώροι κοινωνικής οργάνωσης και συγκρούσεων (κίνημα πλατειών 2011).

Οι προβληματικές που αφορούν τις πλατείες είναι πολυσύνθετες. Από μια πρώτη παρατήρηση παρατηρείται αμέλεια από τις πολιτικές, πρόχειρος σχεδιασμός, εγκατάλειψη, και πολλές φορές κατάληψη της πλατείας από άλλες χρήσεις, όπως αυτές των τραπεζοκαθισμάτων και του αυτοκινήτου.

Σκοπός της εργασίας αφού βρεθούν τα προβλήματα και οι αδυναμίες των ελληνικών πλατειών, με έμφαση στις αστικές πλατείες, να προταθούν κατευθύνσεις, έτσι ώστε να τεθούν στόχοι ως προς είτε την αναβάθμισή τους, είτε ως προς την δημιουργία νέων. Επίσης να γίνει προσπάθεια πλην της παράθεσης απόψεων άλλων να εντοπιστούν κάποιες πτυχές που είναι πιθανόν να μην αναφέρονται από άλλους, όπως η σύνδεση διαφόρων παραμέτρων που συνθέτουν μια πλατεία μεταξύ τους. Οι παράγοντες αυτοί θα είναι περιβαλλοντικοί, κοινωνικοί και λειτουργικοί.

1.2 Μεθοδολογία

Προκειμένου να προσδιοριστεί ο ρόλος της πλατείας στον ελληνικό χώρο, καθώς και οι διάφορες διαστάσεις και παράμετροι που την αποτελούν, αρχικά κρίθηκε σκόπιμο στο πρώτο κεφάλαιο να αναλυθεί σύντομα η έννοια του δημόσιου χώρου. Ο δημόσιος χώρος και η κατηγοριοποίηση του βοηθούν στο να κατανοηθεί καλύτερα ο ρόλος που επιτελεί η πλατεία ως υποκατηγορία του, καθώς και το γιατί επιλέγεται η πλατεία ως άξονας παρέμβασης.

Στο επόμενο κεφάλαιο αναλύεται ο ρόλος και η διάσταση της πλατείας. Αναλύοντας τις παραμέτρους που συνθέτουν μια πλατεία και κάνοντας μια σύντομη ιστορική αναδρομή, μπορούν να διεξαχθούν πιο ασφαλή συμπεράσματα για τις πλατείες στον ελληνικό χώρο. Έπειτα οι πλατείες κατηγοριοποιήθηκαν ως προς το που βρίσκονται στον ελληνικό χώρο (σε αστικές περιοχές ή σε αγροτικές), και οι αστικές πλατείες ανάλογα με τα

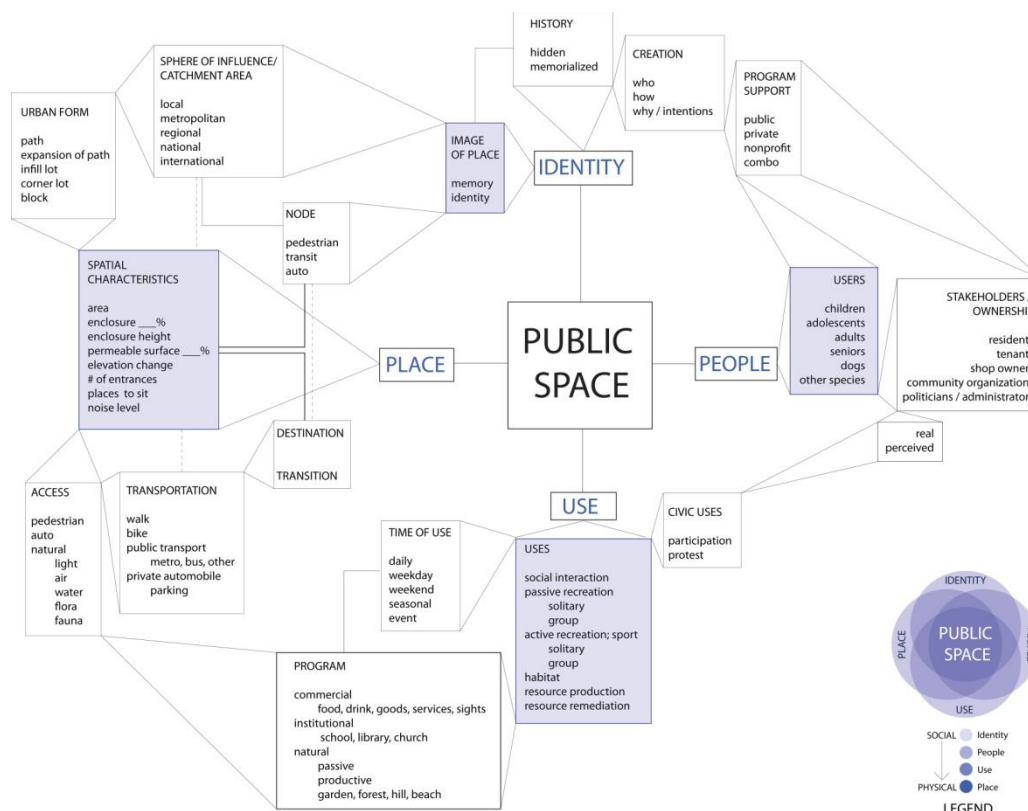
χαρακτηριστικά που τις συνθέτουν τους κατοίκους (π.χ. κεντρικές πλατείες, αλσύλλια κτλ). Στη συνέχεια γίνεται μια καταγραφή των κυριότερων προβλημάτων τους, ακολουθούμενη από τις επίκαιρες πολιτικές για το ζήτημα.

Στο τελικό κεφάλαιο μελετώνται προτάσεις όσον αφορά τις προοπτικές αναβάθμισης των πλατειών. Συγκεκριμένα, προωθούνται λύσεις τόσο όσον αφορά την ανάπλαση υπαρχόντων πλατειών, όσο και τη δημιουργία νέων. Συμπερασματικά, βάσει και των παραμέτρων που έχουν επιλεγεί εξ αρχής, η εργασία καταλήγει στα συμπεράσματα με βάση τα οποία θα προωθηθούν οι απαραίτητες πολιτικές για τις προοπτικές αναβάθμισης των ελληνικών πλατειών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ

2.1 Η σημασία του δημόσιου χώρου

«Ο δημόσιος χώρος αποτελεί βασικό συστατικό του αστικού τοπίου, τον ιστό πάνω στον οποίο υφάινεται η ίδια η πόλη και είναι ταυτόχρονα χώρος αντιπροσώπευσης, έκφρασης και εργαλείο πολεοδομικού σχεδιασμού. Ο χώρος αυτός διασχίζει ασταμάτητα τα σύνορα μεταξύ του ιδιωτικού και δημόσιου χώρου. Από την έξοδο της πολυκατοικίας στο δρόμο, από το δρόμο στα σύνορα του χώρου εργασίας του»¹

Εξαρτήσεις του δημόσιου χώρου από τη χρήση, την ταυτότητα, το μέρος, τον άνθρωπο

Πηγή: <https://learningfrombarcelona.wordpress.com/approach/> Τελευταία επίσκεψη 25-10-2014,

22:43

¹ Γαλάνη Ν., (Οκτώβριος 2003) Πρακτικά επιστημονικού συνεδρίου « Η αισθητική των πόλεων και η πολιτική των παρεμβάσεων-συμβολή στην αναγέννηση του αστικού χώρου», ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΑΘΗΝΑΣ ΑΕ-ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα

Με τη στενή έννοια του όρου , δημόσιος χώρος προσδιορίζεται από την πολεοδομική νομοθεσία ως το σύνολο των κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων που καθορίζονται από το εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο, ή έχουν τεθεί σε κοινή χρήση με οποιοδήποτε άλλο νόμιμο τρόπο². Αποτελεί κεντρική έννοια στον αστικό σχεδιασμό και θεωρείται υποσύνολο του αστικού ιστού. Εκδοχές του είναι ο κοινόχρηστος και κοινωφελής χώρος, με κυριότερη έκφραση του τον αστυακό χώρο, που παραπέμπει σε επίσημες συλλογικές δραστηριότητες και τον αντίστοιχο σχεδιασμό (civic design)³. Ο δημόσιος χώρος μέσα στον 20^ο αιώνα υπέστη μεγάλο πλήγμα, καθώς αφέθηκε σε πολλές περιπτώσεις σχεδιασμού ως ένα «άμορφο κατάλοιπο» , το αρνητικό του κτισμένου περιβάλλοντος.

Στις σημερινές πόλεις εντοπίζονται δύο βασικές κατηγορίες δημόσιων χώρων. Το πρώτο είναι διαχρονικό, που διατηρεί τη σημασία του από τα αρχαία χρόνια, το οποίο είναι ο δημόσιος χώρος που υποδέχεται της δημόσιας-κοινωνική ζωή και τις ανάλογες δραστηριότητες. Το δεύτερο αφορά αποκλειστικά τη σύγχρονη εποχή: συνδέεται με τα περιβαλλοντικά προβλήματα των αστικών κέντρων , όπως πυκνή δόμηση, πυκνό και κορεσμένο οδικό δίκτυο, ρύπανση, έλλειψη πρασίνου και το ρόλο του δημόσιου χώρου στην αντιμετώπισή τους.

Ο δημόσιος χώρος θα μπορούσε να ειπωθεί πως μέσα από τις κοινωνικές θέσεις που προσδιορίζονται σε αυτόν, τους κοινωνικούς θεσμούς, καθώς και τα άτομα που τον απαρτίζουν διαμορφώνει την ταυτότητα των σημερινών κατοίκων μιας πόλης ή ενός οικισμού. Στη σημερινή συγκυρία της πολυεπίπεδης κρίσης που διανύει η χώρα, η διαταραχή των θεσμών, των κοινωνικών δομών και σχέσεων, του οικονομικού συστήματος αποτυπώνεται στο δημόσιο χώρο με την αδιαφορία, την εγκατάλειψη, τη ρύπανση, τις εντάσεις, τις αντιθέσεις και τις συγκρούσεις που συνθέτουν την εικόνα του. Από την άλλη πλευρά, ο κατακερματισμός, η ανισοκατανομή και η μικρή επιφάνεια των χώρων πρασίνου εκμηδενίζουν την περιβαλλοντική συνεισφορά τους, επιβαρύνοντας το αστικό περιβάλλον και κατά συνέπεια την ποιότητα ζωής στον αστικό χώρο. Σε πόλεις όπως η Αθήνα, με απέραντες εκτάσεις πυκνής και ψηλής δόμησης, το φαινόμενο είναι ιδιαίτερα έντονο, ενώ η επιθυμητή σύνδεση του λιγοστού αστικού με το περιαστικό πράσινο (το οποίο βάλλεται διαρκώς από τα ιδιωτικά συμφέροντα με καταπατήσεις και εμπρησμούς) είναι αδύνατη.

Στην Ελλάδα ο δημόσιος χώρος κυμαίνεται σε ποσοστό 1-4% σε πόλεις που ο πληθυσμός υπερβαίνει τους 50000 κατοίκους, ενώ τα 2/3 των κατοίκων της Αθήνας και του Πειραιά διαμένει σε περιοχές που ο δημόσιος χώρος δεν προσεγγίζει ούτε το 2%. Περαιτέρω η αποτελεσματική διαχείρισή του προσκρούει στη αδυναμία της πολιτείας α) να τον περιφρουρήσει από άλλες χρήσεις όπως από την παράνομη στάθμευση αυτοκινήτων και δικύκλων, καθώς και στις καταλήψεις του από παρόδιες χρήσεις β) να καθορίσει τη

² Ζουρνά Μ., Δανανιάδου Κ (2011). «Ο δημόσιος χώρος από τη θεωρία στην πράξη», Πρακτικά συνεδρίου «Δημόσιος χώρος αναζητείται», Θεσσαλονίκη, σελ. 375

³ Βασενχόφεν Λ. (2004) , *Θεωρία Σχεδιασμού του Χώρου*, Διδακτικό εγχειρίδιο, ΕΜΠ Αθήνα

φυσιογνωμία του και την αισθητική του με συλλογικές, ανοιχτές και συμμετοχικές διαδικασίες, με βάση τις ανάγκες των κατοίκων.⁴

2.2 Κατηγορίες δημόσιων χώρων

Η σχέση του δημόσιου και ιδιωτικού σε μία κοινωνία αντικατοπτρίζει το βαθμό ακμής ή παρακμής. Ιστορικά έχει αποδειχθεί ότι στις κοινωνίες που ακμάζουν υπάρχει ανεπτυγμένη η συλλογικότητα και αποτυπώνεται η κυριαρχία του δημόσιου στο ιδιωτικό, ενώ σε κοινωνίες που βρίσκονται σε κρίση, η ανάπτυξη των ιδιωτικών συμφερόντων επισκιάζουν το δημόσιο, και ο δημόσιος χώρος επιδέχεται πιέσεις.⁵

Η ολοένα και εντονότερη ιδιωτικοποίηση, ο κατακερματισμός του δημόσιου χώρου αλλά και η εμπορευματοποίηση των αγαθών, του τρόπου ζωής και των κοινωνικών σχέσεων είναι περισσότερο εμφανής στις σύγχρονες πόλεις και σε όλες τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Ο δημόσιος χώρος συρρικνώνεται και η σημασία του ατονεί, παρουσιάζοντας σταδιακά έντονα σημάδια εγκατάλειψης. Η κεφαλαιοποίηση του δημόσιου αστικού χώρου και η μετάθεση των λειτουργιών του σε ιδιωτικούς χώρους, η συνεχόμενη επανατροφοδοτούμενη προβολή της ανασφάλειας που νομιμοποιεί την ιδιωτικοποίηση και η παραχώρηση του δημόσιου χώρου για ιδιωτική χρήση και κατανάλωση, συνθέτουν το σκηνικό της εμπορευματοποίησης της αστικής εμπειρίας.⁶

Στον αστικό υπαίθριο χώρο συναντώνται πλέον τρεις βασικές κατηγορίες κοινόχρηστων χώρων: εκείνοι που είναι δημόσιοι τόσο ως προς την ιδιοκτησία τους αλλά και ως προς τη χρήση τους, οι δημόσιοι ως προς την ιδιοκτησία τους χώροι που λειτουργούν όμως σαν ιδιωτικοί, με ελεγχόμενη πρόσβαση και, τέλος, οι ιδιωτικοί χώροι που λειτουργούν ως δημόσιοι.

Χώροι δημόσιοι ως προς την ιδιοκτησία και την χρήση αφορούν τις πλατείες, τα πάρκα και τους πεζόδρομους. Στην δεύτερη κατηγορία εντάσσονται πάρκα, τα οποία ενδέχεται να έχουν ολική ή μερική ελεγχόμενη πρόσβαση, μέρη αναψυχής που τοποθετούνται σε δημόσιους χώρους, χώροι που έχουν παραχωρηθεί προσωρινά από το δημόσιο σε ιδιώτες. Η τρίτη κατηγορία περιλαμβάνει χώρους μεγάλων εμπορικών καταστημάτων και πολυχώρων, χώροι ιδιωτικοί που όμως δεν έχουν διαχωρισμούς και που οι πολίτες κάθε κοινωνικής κατηγορίας μπορούν να επισκέπτονται.

⁴ Πηγή: Λαλένης Κ. - Καλλιακούδας Τ. «Σύγκριση θεσμικών πλαισίων και πολιτικών εξασφάλισης δημόσιων χώρων σε πόλεις στις ευρωπαϊκές χώρες», Η αισθητική των πόλεων και η πολιτική των παρεμβάσεων σελ. 118-121

⁵ Σαρηγιάννης Γ. (2002), «Η ιστορική διάσταση της αντίθεσης δημόσιου και ιδιωτικού», Αρχιτέκτονες, «Αφιέρωμα: Το ιδιωτικό σύμπαν ως νέος δημόσιος χώρος;», Περιοδικό ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ, τ. 34, σελ.50

⁶ Ασπρογέρακας Ε. (2002), «Στοιχεία Μεταμοντερνισμού στο δημόσιο χώρο», Αρχιτέκτονες, «Αφιέρωμα: Το ιδιωτικό σύμπαν ως νέος δημόσιος χώρος;», Περιοδικό ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ, τ. 34, Ιούλιος – Αύγουστος 2002. Σελ.62

Από αυτές τις κατηγορίες δημόσιων χώρων η πιο σημαντική είναι η κατηγορία που ο χώρος αυτός είναι δημόσιος, τόσο όσον αφορά την ιδιοκτησία, όσο και τη χρήση. Σε αυτή την κατηγορία η πρόσβαση είναι ελεύθερη από όλους τους πολίτες, ανεξαρτήτως εισοδήματος, επιπλέον η έκταση του ανήκει στο δημόσιο φορέα. Συνεπώς η πρακτική του σχεδιασμού σε αυτή την κατηγορία είναι και ευκολότερη, καθώς η διαδικασία να γίνεται χωρίς τον ιδιωτικό φορέα εξ αρχής (πολλές φορές εισέρχεται μετέπειτα μέσω Σ.Δ.Ι.Τ.). Επιπλέον ο σχεδιασμός αφορά τους κατοίκους όλων των εισοδημάτων, χωρίς διαχωρισμούς. Από την κατηγορία αυτή δίνεται σημασία στον τομέα των πλατειών, στοιχείο με πολλαπλούς παράγοντες και παραμέτρους, που αποτελεί κεντρικό σημείο για τη ζωή της κάθε πόλης και γειτονιάς. Συνεπώς η εργασία περιορίζεται στις προοπτικές αναβάθμισης των πλατειών στον ελληνικό χώρο, με εμβάθυνση στις αναπλάσεις πλατειών στις αστικές περιοχές, που αντιμετωπίζουν μεγαλύτερα προβλήματα έλλειψης δημόσιων χώρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΠΛΑΤΕΙΕΣ

3.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Οι πλατείες είναι αναπόσπαστο στοιχείο της πόλης, με ρόλο πολλαπλό και σύνθετο μέσα σε αυτή. Η αστική πλατεία, αποτελούσε ανέκαθεν πεδίο δραστηριοποίησης του ανθρώπου, μέρος στο οποίο «ασκούσαν» ως ον κοινωνικό και πολιτικό. Ήταν σημείο αναφοράς, κέντρο-εστία του κοινωνικού, πολιτικού και πολιτιστικού βίου του. Οι επαναστάσεις στις πλατείες, οι συγκεντρώσεις σε αυτές, οι ατέλειωτες πολιτικές συζητήσεις, οι συναντήσεις, οι συνεντεύξεις εκεί και οι συνεχείς περιδιαβάσεις δεν αποτελούσαν τίποτε περισσότερο από εκδηλώσεις της καθημερινής ζωής του αστού, που ικανοποιούσαν βασικές του.

Άποψη της Plaza Mayor Salamanca

Πηγή: Ανανιάδου-Τζημοπούλου Α., Καραδήμου-Γερολύμπου Α. (2009) Πλατείες της Ευρώπης-πλατείες για την Ευρώπη τμήμα Αρχιτεκτόνων μηχ-ΔΠΠΜΣ αρχιτεκτονικής τοπίου εκδόσεις ΖΗΤΗ, Θεσσαλονίκη

Οι πλατείες είναι χώροι ανοιχτοί προς τα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος, επιτρέποντας ως έναν βαθμό τη λειτουργία της φύσης στο δομημένο περιβάλλον, λειτουργώντας καταλυτικά. Βοηθούν σίγουρα στον προσανατολισμό μέσα στην πόλη, ενώ δίνουν την ευκαιρία στους ανθρώπους που ζουν και κινούνται μέσα σε αυτές να έρχονται σε άμεση επαφή με τα στοιχεία της πόλης.

Είναι αδιαμφισβήτητα κοινωνικοί χώροι, φέρουν δηλαδή μεγάλο μέρος της κοινωνικής ζωής της πόλης. Ως χώροι κίνησης – στάσης των πολιτών έχουν συνδυαστικό ρόλο μέσα στο πλέγμα των δραστηριοτήτων, των κτιρίων, των σημείων και των ροών του δομημένου

περιβάλλοντος. Είναι χώροι συνάντησης, διαμαρτυρίας, γιορτής, επανάστασης, με διαφορετικά ερεθίσματα από εκείνα που χαρακτηρίζουν την πόλη.

Η πλατεία προβάλλει μια αισθητική άποψη και χαρακτηρίζεται από τα περιεχόμενα που τη “γεμίζουν”, με ενδιαφέρουσες ή και αδιάφορες δράσεις της καθημερινότητας. Σε αρκετές περιπτώσεις μπορούν να εκληφθούν ως ολοκληρωμένες οντότητες, ως στοιχεία της αστικής δομής που διαθέτουν σαφήνεια ρόλου και νοήματος.⁷

Άλλες φορές το περίβλημα είναι εκείνο που ορίζει με σαφήνεια μια πλατεία και της δίνει ένα σαφές περίγραμμα. Δημιουργεί την αίσθηση μιας κλειστής εικόνας, υποδοχέα της δημόσιας ζωής. Οποιοσδήποτε τύπος πλατείας και να αναφερθεί, το βέβαιο είναι ότι η πλατεία είναι ένας δημόσιος χώρος με ιστορική μνήμη, περιεχόμενο και δικό της χρώμα. Οι δραστηριότητες εντός αυτής είναι πολλές στον αριθμό: ανάπαυση, συζήτηση, παιχνίδι, προσπέλαση και για κάποιους διαμονή. Όταν ανατρέξει κανείς σε παγκόσμιο επίπεδο, διαπιστώνει ότι τα σημαντικότερα γεγονότα της ιστορίας αποτυπώθηκαν σε πλατείες. Εκεί πραγματοποιήθηκαν επαναστάσεις, εξεγέρσεις, στέψεις βασιλιάδων και άλλα σημαντικά γεγονότα παράλληλα με την ιστορική εξέλιξη του ίδιου του χώρου της πλατείας.

3.2 Ιστορία πλατειών

Στην αρχαία Ελλάδα, οι πλατείες, που συνήθως βρισκόντουσαν στο κέντρο της πόλης, ήταν χώρος θεαμάτων, αγώνων, ο χώρος συγκέντρωσης των πολιτών. Στην αρχική μορφή, αυτή της Αρχαίας Αθηναϊκής Αγοράς, η πλατεία αποτέλεσε σύμβολο ελεύθερης έκφρασης και διακίνησης ιδεών και αγαθών και αποτέλεσε το χώρο που γεννήθηκε η πρώτη μορφή δημοκρατίας.

Η Ρωμαϊκή πόλη αναπτύχθηκε με ανάλογο σύστημα δρόμων και δημόσιων χώρων, σύμφωνα με το οποίο δινόταν μεγαλύτερη έμφαση στους δρόμους παρά στις πλατείες. Η αγορά- forum αποτελεί το διοικητικό και θρησκευτικό κέντρο της πόλης και οι λειτουργίες του προσανατολίζονται περισσότερο στο θέαμα παρά στη συμμετοχή σε πολιτικές δραστηριότητες.

Τα επόμενα χρόνια αναπτύσσεται η μεσαιωνική πλατεία, περιβαλλόμενη από κτίρια (τύπος κλειστών πλατειών). Η πρόσβαση στο χώρο της πλατείας αποτελεί ταξικό προνόμιο, αφού η πλατεία ορίζεται ως πεδίο έκφρασης δύναμης και κοινωνικής επιρροής των φατριών και του εκκλησιαστικού παράγοντα.

Οι βάσεις για το συνειδητό σχεδιασμό του αστικού χώρου ώστε να αποτελεί το κέντρο του δημόσιου βίου, τέθηκαν την περίοδο της Αναγέννησης. Οι πλατείες παύουν να είναι αυτοτελή σύνολα αλλά στάσεις σε μια ολοκληρωμένη πορεία, οι οποίες ενισχύονται με στοιχεία τοποθετημένα στο κέντρο τους, όπως οβελίσκους και άλλα διακοσμητικά γλυπτά.

⁷ Μανάβη Α. (Ιούλιος 2010) , Ερευνητική εργασία «Από την εγκατάλειψη στην ανάκτηση περιοχών» Αριστοτέλειο τμήμα Αρχιτεκτόνων Θεσσαλονίκη Ερευνητική εργασία, επιβλέπων Τσολάκης Π. σελ.20

Η περίοδος του Νεοκλασικισμού στερεί από την αστική πλατεία το βασικό χαρακτηριστικό του κεντρικού ελεύθερου χώρου, αφού τοποθετεί πάνω σε “βάθρο” κτίρια-μνημεία, περιορίζοντας την ελεύθερη κίνηση στον υπολειπόμενο χώρο περιμετρικά αυτού του στοιχείου⁸. Κατά την περίοδο αυτή, η πλατεία παίζει τον ρόλο της προθήκης για την έκθεση του αρχιτεκτονικού ή γλυπτικού έργου, χάνοντας τη ζωτικότητα και τη σημασία της για την ίδια την πόλη.

Στο πρώτο μισό του 20ου αιώνα, η πλατεία αποκτά μεγαλώνει σε μέγεθος, αποτέλεσμα της ανόδου των ολοκληρωτικών καθεστώτων. Διευρύνονται οι υπάρχουσες πλατείες των παλιών πόλεων και δημιουργούνται νέες, με γνώμονα όχι πια τις διαστάσεις του ατόμου, αλλά την επιβολή αισθήματος υποταγής των πολιτών.

Οι σύγχρονες πλατείες υιοθετούν μια φιλελεύθερη άποψη, σχετικά με το δικαίωμα οικειοποίησης του δημόσιου αστικού χώρου από τον άνθρωπο. Βασικός στόχος τους είναι η αναβίωση των παραδοσιακών αξιών των παλιών πλατειών, ως λειτουργικά κέντρα, σημεία αναφοράς και κοινωνικής συνάθροισης. Ο σχεδιασμός αποτελεί το βασικό εργαλείο προς αυτή την κατεύθυνση.

3.3 Κατηγοριοποίηση πλατειών

Επειδή δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν με τον ίδιο τρόπο όλα τα είδη πλατειών, κρίθηκε σκόπιμο να κατηγοριοποιηθούν με βάση κάποιες βασικές από τις παραμέτρους που τις συνθέτουν. Στο σύνολο του ελληνικού χώρου οι πλατείες δύναται να κατηγοριοποιηθούν ανάλογα με το την χωροθέτηση τους, αν βρίσκονται σε αστικό ή σε αγροτικό χώρο (αστικές ,αγροτικές). Στη συνέχεια, στον αστικό χώρο, μπορούν να διακριθούν οι παρακάτω κατηγορίες

Κεντρικές πλατείες

Πλατείες γειτονιάς- συνοικιακές πλατείες

Πλατείες νησίδες σε κυκλοφοριακό κόμβο

Πλατείες με τη μορφή αλυσυλλίου

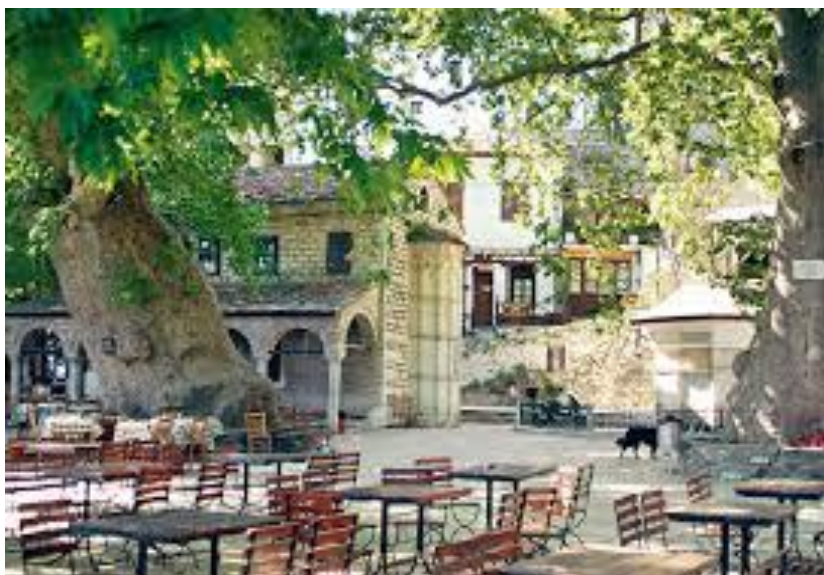
Πλατείες σε προαύλιο χώρο δημοσίου κτιρίου

Ο ρόλος της καθεμιάς κατηγορίας θα εξηγηθεί παρακάτω. Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί πως ο διαχωρισμός αυτός δεν είναι απόλυτος. Μια πλατεία μπορεί να εξυπηρετεί πολλές

⁸ Γκορνιένκο Μ. (2012), ΤΕΙ Πειραιά Σχολή Τεχνολογικών εφαρμογών Τμήμα Πολιτικών δομικών έργων, Πτυχιακή εργασία «Σχεδιασμός αστικών κενών και υπαίθριων χώρων στην πόλη της Αθήνας», Επιβλέπων Γ. Βαρελίδης Αθήνα, σελ . 12

λειτουργίες στην πλειοψηφία των περιπτώσεων. Όμως το γεγονός ότι μια από αυτές τις λειτουργίες την χαρακτηρίζει σε μεγαλύτερο βαθμό μπορούν να την κατατάξει σε αυτή την θεματική κατηγορία.

Οι πλατείες στην επαρχία, ή πιο συγκεκριμένα οι πλατείες σε οικισμούς με μικρό πληθυσμό συνήθως εμπίπτουν στην κατηγορία των πλατειών που βρίσκονται σε προαύλιο χώρο δημοσίου κτιρίου. Αυτό το κτίριο συνήθως είναι ο ιερός ναός του οικισμού, συνοδευόμενο και από άλλες λειτουργίες γύρω από την πλατεία, όπως καφεενεία. Αποτελεί το σημείο συνάντησης των κατοίκων του χωριού, είναι εκεί που εκτυλίσσεται η κοινωνική ζωή τους, το σημείο αναφοράς κάθε οικισμού. Παρότι οι πλατείες αυτές έχουν μεγάλη τοπική σημασία, κάποιες μάλιστα είναι γνωστές για την ιστορία και την αρχιτεκτονική τους (όπως η πλατεία Πλατάνου στη Μακρυνίτσα του Πηλίου ή η ιστορική Πλατεία της 17ης Μαρτίου 1821 της Αρεόπολης Μάνης), ο ρόλος τους δεν θα αναλυθεί περαιτέρω στην εργασία, καθώς ο συνολικός σχεδιασμός για αυτές κρίνεται δύσκολος. Βεβαίως οι τοπικές αρχές σε κάθε περίπτωση πρέπει να λάβουν μέτρα για τη συντήρησή τους και την περαιτέρω αξιοποίησή τους, και κυρίως για την διατήρηση του παραδοσιακού τους χαρακτήρα.

Πλατεία Πλατάνου Μακρυνίτσα Πηλίου

Πηγή: www.aroundpelion.com Τελευταία Επίσκεψη: 30-6-2014, 21:18

Επίσης στον ελληνικό χώρο συμβαίνει και ένα παράδοξο γεγονός, το ότι πλατείες μπορεί να ονομάζονται και πολλές χωροθετημένες σχεδιασμένες επιφάνειες δημόσιου χώρου. Όμως κατά περιστάσεις αυτές εκλείπουν βασικά χαρακτηριστικά μιας πλατείας, ή και σε ευρύτερη έννοια ενός δημόσιου χώρου (όπως π.χ. η πλατεία Καραϊσκάκη), καθώς απαλείφουν εντελώς κάποια από τα βασικά στοιχεία που συνθέτουν μια πλατεία. Στην συγκεκριμένη περίπτωση υπάρχει παντελής έλλειψη κοινωνικής διάστασης, και αποτελούν συνήθως ελλείμματα του σχεδιασμού. Αυτό ισχύει και σε άλλες περιπτώσεις όταν η πλατεία έχει ένα χαρακτήρα μονοδιάστατο (αποτελείται αποκλειστικά είτε από πράσινο, είτε από ελεύθερους χώρους με πλακόστρωτες επιφάνειες), είτε είναι περιφραγμένη (ισχύει σε περιπτώσεις που οι ναοί περιφράσσουν τον προαύλιο χώρο τους).

Η εργασία θεωρεί πως αυτοί οι χώροι δεν είναι πλατείες με την πραγματική έννοια του όρου. Όμως εφόσον η κατάταξη των γίνεται με βάση την επίσημη κρατική ορολογία, το ότι ο χώρος αυτός ονομάζεται πλατεία, εμπίπτει σε αυτή την κατηγορία σχεδιασμού, θεωρείται μπορούν να προταθούν και για αυτές τις περιπτώσεις λύσεις που δύναται να τις αναδεικνύουν περισσότερο και να ελαττώσουν τις αδυναμίες τους.

3.3.1 Κεντρικές Πλατείες

Κάθε πόλη έχει διαθέσει μια ή περισσότερες πλατείες, η κεντρικότητα των οποίων τις προάγει σε σημεία αναφοράς για την πόλη και ουσιαστικά στοιχεία για τον χαρακτήρα της. Οι πλατείες αυτές που υπάρχουν στους άξονες του κέντρου της πόλης, είναι τα σημεία του αστικού ιστού που συγκεντρώνουν, τόσο μορφολογικά όσο και λειτουργικά χαρακτηριστικά, αρκετά για να αισθανθεί και να κατανοήσει κανείς τη φυσιογνωμία της πόλης, αφού πρόκειται για την “καρδιά” της. Είναι πλατείες μεγάλου μεγέθους που χωροθετούνται ανάμεσα σε ιστορικά κτίρια που τις μορφοποιούν και τις σημαδεύουν με την παρουσία τους. Στη διάρκεια των χρόνων έπαιξαν σίγουρα καθοριστικό ρόλο στην ιστορία της πόλης, αφού αποτελούν χώρους συγκέντρωσης, πολιτικής διαμαρτυρίας και εθνικών εορτασμών. Η ύπαρξη παρακείμενων δημόσιων κτιρίων, προσδίδει έντονη συσώρευση χρήσεων και λειτουργιών στις συγκεκριμένες θέσεις, προσάπτοντάς τους έτσι πολλαπλούς χαρακτήρες. Είναι επίσης χώροι που φέρουν μεγάλο μέρος της κοινωνικής αλλά και ψυχαγωγικής ζωής της πόλης. Χαρακτηριστικά παραδείγματα για την Αθήνα αποτελούν οι πλατείες Συντάγματος, Ομόνοιας, Κοτζιά και Κλαυθμώνος. Αναλύονται σύντομα κάποια χαρακτηριστικά των πλατειών Συντάγματος και Ομονοίας, καθώς αποτελούν πιθανώς τις σημαντικότερες πλατείες της χώρας.

Η πλατεία Συντάγματος, συνδυάζει αρμονικά τους χώρους πρασίνου με την διατήρηση του κεντρικού άξονα, τα ειδικά διαμορφωμένα καθιστικά με τις γραμμικές διαδρομές μέσα σε αυτήν. Το στοιχείο του νερού περιμετρικά, λειτουργεί σαν ένα ακόμα στοιχείο τονισμού του κεντρικού άξονα. Η έντονη κινητικότητα στην περιοχή της πλατείας είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση των ψυχαγωγικών χρήσεων περιμετρικά αυτής. Οι καφετέριες και τα εστιατόρια καταλαμβάνουν ένα μεγάλο μέρος της επιφάνειάς της, ενώ τα γλυπτά δεν γίνονται αντιληπτά ανάμεσα στα τραπεζοκαθίσματα και τους επισκέπτες τους. Παρόλα αυτά η πλατεία Συντάγματος, είναι η κεντρικότερη πλατεία της Αθήνας που σφύζει από ζωή και συνδυάζει μεγάλη γκάμα εκδηλώσεων.

Πλατεία Συντάγματος

Πλατεία Ομόνοιας

Η πλατεία Ομοנוίας βρίσκεται στη συμβολή έξι κεντρικών δρόμων της πόλης και αρκετών μικρότερων, γι αυτό ανέκαθεν αποτελούσε το πιο πολυσύχναστο και πολύβουο κομμάτι της Αθήνας. Σήμα κατατεθέν της πλατείας ήταν το στρογγυλό σχήμα της. Κατά την διάρκεια της τελευταίας ανάπλασης που έγινε πριν τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, με σκοπό αφενός την αισθητική αναβάθμιση της περιοχής και η βελτίωση της ποιότητας της ζωής των πολιτών και αφετέρου την εξυγίανση του κυκλοφοριακού προβλήματος. Όμως παρά τις αλλαγές ο κεντρικός της χώρος δεν χρησιμοποιείται για αναψυχή, στάση, χαλάρωση ή οποιαδήποτε άλλη ουσιαστική δραστηριότητα, αφού πολλές φορές οι πεζοί επιλέγουν την υπόγεια διαδρομή παρά να διασχίσουν το χώρο της πλατείας. Η πλατεία Ομοנוίας είναι αφιλόξενη, χωρίς ίχνος καθιστικού και εμφανή την έλλειψη πρασίνου.

3.3.2 Συνοικιακές πλατείες

Πρόκειται για πλατείες μικρής κλίμακας στα στενότερα όρια κάποιων περιοχών της Αθήνας. Αυτές οι πλατείες-τοπικά κέντρα απευθύνονται κυρίως στους κατοίκους της συνοικίας λόγω της μικρής απόστασης από την κατοικία, αλλά και του τύπου λειτουργιών που τις περιβάλλουν. Είναι πλατείες με κανονικά σχήματα, τετράγωνες, ορθογώνιες ή κυκλικές σε κεντρικά σημεία των συνοικιών ή στα όρια μεγάλων αξόνων που πλαισιώνουν την περιοχή. Κάποιες από αυτές τις πλατείες έχουν αποκτήσει αίγλη και φήμη υπερτοπικού χαρακτήρα, αφού είναι φορτισμένες από ψυχαγωγικούς, κοινωνικοπολιτικούς και εμπορικούς ρόλους, με αποτέλεσμα να αποτελούν πόλο έλξης για ανθρώπους πέρα από τα στενά όρια της περιοχής για διαφορετικό λόγο κάθε μία από αυτές. Η πλατεία Εξαρχείων είναι γνωστή για τον κοινωνικοπολιτικό χαρακτήρα της αποτελεί στέκι της νεολαίας και των καλλιτεχνών. Η πλατεία Κολωνακίου είναι το κέντρο της αριστοκρατικής συνοικίας της Αθήνας, με πολυσύχναστους εμπορικούς δρόμους και ψυχαγωγικές δραστηριότητες, ενώ στην πλατεία Μαβίλη χαρακτηρίζεται από τους χώρους ψυχαγωγίας. Άλλες πλατείες που ανήκουν σε αυτή την κατηγορία είναι η πλατεία Κυψέλης και η πλατεία Βικτωρίας.

Πλατεία Κολωνακίου

Πλατεία Μαβίλη

3.3.3 Πλατείες νησίδες σε κυκλοφοριακό κόμβο

Πρόκειται για χώρους που εγκλωβίστηκαν στα όρια των γύρω δρόμων και στις μεγάλες ταχύτητες που αναπτύσσονται σε αυτούς. Πλατείες που δε χρήζουν ιδιαίτερου σχεδιασμού, εναπομένειντα κομμάτια της κυκλοφοριακής διαμόρφωσης και αποτελούν απλούς διαδρόμους για πεζούς. Η προσβασιμότητα σε αυτές δεν είναι εύκολη, ενώ λειτουργούν τις πιο πολλές φορές σαν χώροι μετάβασης ανάμεσα στις λεωφόρους που τις περιβάλλουν. Σε αρκετές περιπτώσεις έχουν καταταμηθεί, γεγονός που κάνει τις πλατείες αυτές να μην έχουν συνοχή και να μην ορίζονται με σαφήνεια τα όριά τους. Δεν προσελκύουν κόσμο, αφού ο θόρυβος και η ρύπανση δημιουργούν ένα περιβάλλον όχι και τόσο ελκυστικό. Η πλατεία Καραϊσκάκη αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα πλατείας που είναι κυκλοφοριακός κόμβος. Η προσπέλαση στο χώρο της πλατείας είναι σχεδόν αδύνατη αφού δεν ορίζεται ούτε με διαβάσεις πεζών αλλά ούτε από τους φωτεινούς σηματοδότες. Επίσης οι πλατείες Κάνιγγος, Παύλου Μελά και Αιγύπτου με τις διάφορες χρήσεις που εμπλέκονται τριγύρω αλλά και μέσα στα όρια των πλατειών, δεν αφήνουν αρκετό ελεύθερο χώρο κάνοντας το σκηνικό να φαντάζει ασφυκτικό μέσα στο κυκλοφοριακό πρόβλημα.

Πλατεία Αιγύπτου

Πλατεία Καραϊσκάκη

3.3.4 Πλατείες σε προαύλιο δημοσίου κτιρίου

Σε πολλές περιπτώσεις, ο προαύλιος χώρος δημοσίων κτιρίων συνιστά το χώρο της πλατείας και εξυπηρετεί κυρίως τη χρήση του παρακείμενου κτιρίου. Ακόμα και τα γλυπτά που τοποθετούνται σε αυτές τις πλατείες έχουν άμεση σχέση με το κτίριο. Σε αυτό το είδος ανήκουν οι περισσότερες πλατείες στην ελληνική επαρχία, με το αντίστοιχο κτίριο να είναι ο ιερός ναός του χωριού. Από την Αθήνα, μπορούμε να ξεχωρίσουμε δύο πλατείες αρκετά γνωστές, την πλατεία του Αγίου Παντελεήμονα και την πλατεία Μητροπόλεως. Η πλατεία του Αγίου Παντελεήμονα αποτελεί πεδίο έντονων κοινωνικών συγκρούσεων λόγω ρατσισμού και ξενοφοβίας, ενώ η Μητροπόλεως αποτελεί μια πλατεία με σημαντικά στοιχεία σχεδιασμού στον περίβολο της Μητρόπολης Αθηνών. Όμως οι εργασίες αναστήλωσης του ναού έπειτα από το σεισμό του 1999, οι οποίες δεν έχουν ολοκληρωθεί προσδίδουν ένα απωθητικό τοπίο στον επισκέπτη.

Πλατεία Αγίου Παντελεήμονα Αχαρνών

Πλατεία Μητροπόλεως

3.3.5. Πλατείες-Αλσύλλια

Οι συγκεκριμένες πλατείες είναι χώροι μέσα στον αστικό ιστό που η κλίμακά τους, η διάταξή τους, το σχήμα τους και η χρήση τους δεν ενισχύουν τον χαρακτηρισμό τους ως πλατείες. Είναι χώροι, που στις πιο πολλές περιπτώσεις κυριαρχεί απολύτως το πράσινο, χωρίς να δίνεται ιδιαίτερη μέριμνα για την κίνηση των πεζών, ενώ απουσιάζουν και οι λειτουργίες κοινωνικού χαρακτήρα. Η ύπαρξή τους είναι στοιχειώδης για την πόλη αφού συμβάλλουν στη βελτίωση του μικροκλίματος. Τέτοιες πλατείες είναι η πλατεία Μεταξουργείου και η πλατεία Φλέμινγκ στο Γκάζι

Πλατεία Μεταξουργείου

Πλατεία Φλέμινγκ

3.4 Μορφολογία πλατειών

Το σχήμα της πλατείας αποτελεί στοιχείο σημαντικό στην διαμόρφωση της και στην σχέση με τον περιβάλλοντα χώρο. Η πλειοψηφία των πλατειών είναι ορθογωνικές, καθώς οι περισσότερες αποτελούσαν οικοδομικά τετράγωνα τα οποία απαλλοτριώθηκαν από τον εκάστοτε Δήμο όταν η πυκνότητα δόμησης της γειτονιάς ανέβηκε σε πολύ υψηλά επίπεδα. Έτσι από το ορθογωνικό σύστημα ρυμοτόμησης προήλθαν αυτού του σχήματος πλατείες. Οι τριγωνικές πλατείες δημιουργούνται αντίθετα από την τμήση δύο δρόμων σε οξεία γωνία. Οι κυκλικές πλατείες δημιουργούνται από την ακτινωτή χάραξη, όπου στην θέση του κέντρου δημιουργείται η πλατεία. Οι πολυγωνικές εμφανίζονται όταν η χάραξη είναι ακανόνιστη ή τυχαία.⁹

Στη σχέση της πλατείας με τον περιβάλλοντα δομημένο χώρο μπορούν να διακριθούν δύο κατηγορίες, η «εσωστρεφής» και η «εξωστρεφής» πλατεία. Στην «εσωστρεφή» οι χώροι πρασίνου και τα παρτέρια τοποθετούνται εξωτερικά της πλατείας, ενώ οι χώροι παιχνιδιού και τα παγκάκια βρίσκονται στο κέντρο. Αντιθέτων στην «εξωστρεφή» διάσταση της πλατείας οι χώροι πρασίνου βρίσκονται στο κέντρο, ενώ τα υπόλοιπα στοιχεία τοποθετούνται περιμετρικά.

Το έδαφος των πλατειών καλύπτεται συνήθως από πλάκες πεζοδρομίων, χρησιμοποιείται επίσης το μπετόν, το χώμα, το χαλίκι. Η βλάστηση αποτελείται από δέντρα, θάμνους και γρασίδι. Η βλάστηση δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται ως διακοσμητικό στοιχείο, αλλά ως βασικό για το σχεδιασμό μιας πλατείας. Επιθυμητό θα ήταν τα στοιχεία πρασίνου να ήταν κυρίως δέντρα τα οποία θα προσφέρουν την απαραίτητη σκιά στους περαστικούς, με ερωτηματικά για το ρόλο του γρασιδιού, που είναι κυρίως διακοσμητικό στοιχείο και λόγω του ελληνικού κλίματος η συντήρησή του έχει δυσκολίες. Επίσης οι χώροι πρασίνου οφείλουν να μην περιφράσσονται.

⁹ Τσιρώνη Ν. (1989) «Κοινωνικός ρόλος και ζωή των πλατειών της Αθήνας», «Η νεοελληνική πόλη Γκυ Μπουρζέλ Εκδόσεις Εξάντας, σελ.156

Μορφολογικά στοιχεία των πλατειών αποτελούν τα παγκάκια τα οποία είναι συνήθως ξύλινα με μεταλλικό σκελετό. Οι χώροι παιχνιδιού (τσουλήθρες, κούνιες κ.α.), καθώς και τα σιντριβάνια και οι λίμνες πολλές φορές δεν έχουν καλή συντήρηση και δεν λειτουργούν (ιδίως τα στοιχεία που έχουν σχέση με το νερό).

3.5 Κυριότερα προβλήματα πλατειών

3.5.1 Ανεπάρκεια

Αποτελεί γεγονός πως ο δημόσιος χώρος στις ελληνικές πόλεις είναι ανεπαρκής, κατά συνέπεια και οι πλατείες ως υποσύνολό του, δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες των πολιτών, τους οποίους οφείλει να εξυπηρετεί. Η κυριότερη γενεσιουργός αιτία του προβλήματος αυτού είναι το πώς οικοδομήθηκαν οι πόλεις στην ελληνική πραγματικότητα. Η αυξημένη ζήτηση κατοικίας οδήγησε τόσο στην μέθοδο της αντιπαροχής, όσο και στην αυθαίρετη κατασκευή και έπειτα στην νομιμοποίηση των αυθαίρετων κατοικιών. Το γεγονός αυτό κάλυψε τις στεγαστικές ανάγκες της εσωτερικής μετανάστευσης, ωστόσο σε σχεδιαστικό επίπεδο αποδείχθηκε καταστροφικό, εφόσον κατέστησε τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό αδύνατο. Έτσι οι πόλεις αποτελούν ένα μεγάλο μπλοκ που αποτελείται στην πλειοψηφία από πολυκατοικίες, μεγάλους συντελεστές δόμησης και πάσχουν από έλλειψη δημόσιου χώρου. Επιπρόσθετα, ακόμα και εκεί που υπήρξε ολοκληρωμένο πολεοδομικό σχέδιο, όπως στα κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης οι συντελεστές δόμησης που τελικά υλοποιούνται υπερβαίνουν τον αρχικό σχεδιασμό.

Άποψη τυπικής Αθηναϊκής γειτονιάς

Πηγή: Γεωργίου Β., Κύρκου Δ., Λειμώνα Θ. (Οκτώβριος 2011) «Ανακτώντας τη γειτονιά-μια περιβαλλοντική προσέγγιση» Πρακτικά συνεδρίου «Δημόσιος χώρος αναζητείται», Θεσσαλονίκη σελ.490

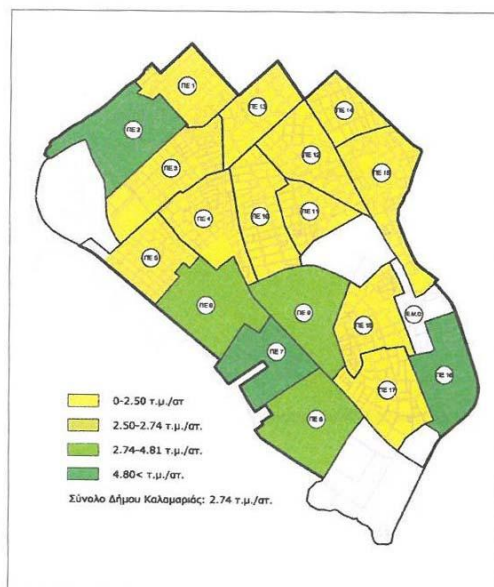
Ο ρόλος της πλατείας όμως αλλάζει τα τελευταία χρόνια και οι υφιστάμενες πλατείες δεν επαρκούν και για άλλους λόγους. Όλο και περισσότεροι αναζητούν πλέον λόγω της οικονομικής κατάστασης που επιβιώνουμε μια λύση στην κοινωνική τους ζωή μέσω της πλατείας, με αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των ατόμων που επισκέπτονται της πλατείες τα τελευταία χρόνια. Δημιουργούνται έτσι επιπλέον ανάγκες για τις πλατείες να είναι πιο λειτουργικές, πιο προσβάσιμες, μεγαλύτερες σε μέγεθος και περισσότερες.

3.5.2 Έλλειψη πρασίνου

Η συνθήκη της έλλειψης χώρων πρασίνου, που είναι απαραίτητοι για την ελληνική πόλη του σήμερα, δεν ικανοποιείται μέσω των πλατειών. Οι χώροι πρασίνου σε ένα αστικό περιβάλλον, δεν πρέπει να είναι λιγότερο από 10 μ² ανά κάτοικο, ενώ το επιθυμητό μέγεθος είναι τα 20μ² ανά κάτοικο. Το ποσοστό πρασίνου παρουσιάζει πολύ χαμηλή αναλογία ανά κάτοικο στην Αθήνα μόνο 2,55-3,55¹⁰ μ². Οι αιτίες αυτού του προβλήματος είναι πολλαπλές. Οι πεζόδρομοι δεν έχουν τον επαρκή αριθμό δεντροφύτευσης, ενώ υπάρχουν και μεγάλοι ελεύθεροι χώροι που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για αυτό το σκοπό που όμως παραμένουν περιφραγμένοι.

Οι πλατείες έχουν λιγιστό και χωρίς ή καθόλου πράσινο, ή σε πολλές περιπτώσεις υπάρχει απλώς με τη μορφή του γρασιδιού, το οποίο πολλές φορές συνήθως είναι περιφραγμένο. Το σημαντικότερο βάρος σε αυτή την κατηγορία πρέπει να σηκώσουν οι πλατείες, καθώς δεν αποτελούν απλώς ένα πέρασμα στη ζωή των κατοίκων μιας πόλης, αλλά και τόπους συνάντησης. Έτσι εκτός από τη βελτίωση του κλίματος και άλλων χαρακτηριστικών που ωφελούν την υγεία των κατοίκων, το πράσινο στις πλατείες έχει και αισθητικό χαρακτήρα.

¹⁰ Αραβαντινός Α., Κοσμάκη Π., (1988), *Υπαίθριοι χώροι στην πόλη: Θέματα ανάλυσης και πολεοδομικής οργάνωσης αστικών ελεύθερων χώρων και πρασίνου*, Εκδόσεις Συμείων, Αθήνα

Τετραγωνικά μέτρα πρασίνου ανά κάτοικο στο δήμο Καλαμαριάς Θεσσαλονίκης
 Πηγή: Γιαννακού Α., Έπτας Δ. (Οκτώβριος 2011) «Χαλαροί δημόσιοι χώροι: από τον πολεοδομικό σχεδιασμό στην πραγματικότητα του δημόσιου χώρου στην ελληνική πόλη» Πρακτικά συνεδρίου «Δημόσιος χώρος αναζητείται», Θεσσαλονίκη σελ.372

3.5.3. Υποβάθμιση

Οι πλατείες πολλές φορές δεν λαμβάνουν ιδιαίτερης προσοχής από τις αρχές, ιδίως αν αυτοί βρίσκονται σε γειτονίες που δεν θεωρούνται ιδιαίτερης προσοχής, περιοχές που το επίσημο κράτος θεωρεί ήδη υποβαθμισμένες και δεν προωθείται κάποια καινούργια διαδικασία σχεδιασμού. Αποτέλεσμα είναι πολλές πλατείες και πάρκα να μην είναι ελκυστικά όσον αφορά την επίσκεψη τους, ενώ η οικονομική κατάσταση έχει οδηγήσει σε πολλές περιπτώσεις την κατάληψη του χώρου από άτομα όπως άστεγοι. Τα πλακάκια, τα παγκάκια, οι παιδικές χαρές, τα σιντριβάνια αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα συντήρησης.

Η κυριαρχία του αυτοκινήτου στη ζωή της πόλης, όπως και η εμπορική εκμετάλλευση του δημόσιου χώρου, στερεί από τους πολίτες το δικαίωμα χρήσης του χώρου αυτού. Το πρόβλημα είναι εμφανές τόσο στις πλατείες, όσο και στα πεζοδρόμια. Η παράνομη στάθμευση μειώνει τον δημόσιο χώρο των πεζών, ενώ οι πλατείες σε πολλές περιπτώσεις λειτουργούν ως απλές νησίδες σε κυκλοφοριακό κόμβο, απομεινάρια του σχεδιασμού. Το αυτοκίνητο, που κάποτε εξέφραζε την κοινωνική άνοδο, αποτελεί σήμερα μεγάλο παράγοντα υποβάθμισης των πλατειών και του δημόσιου χώρου γενικότερα.

Παρκάρισμα στην κεντρική πλατεία της Ξάνθης

Πηγή: <http://www.inewsg.com/227/parkarisma-stin-kentriki-plateia-xanthis.htm>

Τελευταία επίσκεψη 24-10-2014, 20:30

Η ζωή των πλατειών κυριαρχείται από καταναλωτικές λειτουργίες, οι οποίες μπορούν να κάνουν την πλατεία αποδοτική οικονομικά στον εκάστοτε δήμο, ο οποίος είναι αυτός που νοικιάζει τους χώρους. Η πλατεία καταλαμβάνεται από τα τραπεζοκαθίσματα των καταστημάτων αναψυχής, πολιτική που συνεισφέρει οικονομικά στους δήμους, όμως επίσης μειώνει σημαντικά τον ήδη περιορισμένο στις μεγάλες πόλεις δημόσιο χώρο. Όποτε οι λειτουργίες γύρω από την πλατεία αφορούν, εστιατόρια, καφενεία, ζαχαροπλαστεία και δεν υπάρχει σαφής διαχωρισμός των λειτουργιών, μέρος των πλατειών καλύπτεται από τα τραπέζια και τις καρέκλες των καταστημάτων αυτών. Σε ορισμένες περιπτώσεις το πρόβλημα είναι ιδιαίτερος σημαντικό, για παράδειγμα εντός της πλατείας Καρύτση το περπάτημα είναι σχεδόν αδύνατο. Αυτές οι λειτουργίες σε πιο περιορισμένο βαθμό θα ήταν ευεργετικές για την πλατεία, καθώς θα βελτίωναν τον κοινωνικό της χαρακτήρα, αντίθετα η ανεξέλεγκτη εξάπλωση τους και η μη αντίδραση από πλευράς των αρμοδίων, η οποία πολλές φορές είναι και παρότρυνση, μοιραία οδηγεί σε υποβάθμιση του χώρου.

Τραπεζοκαθίσματα στην πλατεία Καρύτση

Πηγή: <http://www.aftodioikisi.gr/dimoi/mexri-kai-triplasi-trapezakia-exo-stis-plateies-tis-athinas>

Τελευταία επίσκεψη 2-10-2014 , 19:43

3.5.4. Αδυναμία εφαρμογής σχεδιασμού

Κρίσιμο πρόβλημα στον ελληνικό χώρο αποτελεί η αδυναμία εφαρμογής των επιδιώξεων του πολεοδομικού σχεδιασμού, που σχετίζονται με την εξασφάλιση των χώρων που προορίζονται για συλλογική κατανάλωση. Βασική συνεισφορά των πολεοδομικών σχεδίων είναι η πρόβλεψη των αναγκών σε δημόσιους και κοινωφελείς χώρους μέσω των ΓΠΣ, ο καθορισμός στο επίπεδο του ρυμοτομικού σχεδίου και στη συνέχεια η εξασφάλιση αυτών των χώρων (διαδικασίες αυτοαποζημίωσης και απαλλοτρίωσης στα σχέδια προ του 1983)¹¹

Το μεγαλύτερο μέρος του σχεδιασμένου χώρου με παλαιότερα του 1983 σχέδια, με επιλογές που δεν εξασφάλιζαν το ισοζύγιο μεταξύ των προβλεπόμενων κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων, αυτοί οι «χαρακτηρισμένοι χώροι» αποτελούν αδόμητους και εγκαταλελειμμένους χώρους, οι οποίοι δεν αξιοποιούνται από το δημόσιο. Σε πολλά παραδείγματα αυτό έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια αυτών των χώρων και ο επανασχεδιασμός τους σαν χώροι ιδιωτικής κατανάλωσης, αφού ο χαρακτηρισμός τους αίρεται θεσμικά ,αποτελώντας ένα πεδίο ανταγωνισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων, επίσημων και ανεπίσημων φορέων.

¹¹ Πηγή: Γιαννακού Α., Έππας Δ. (Οκτώβριος 2011), «Χαλαροί δημόσιοι χώροι: από τον πολεοδομικό σχεδιασμό στην πραγματικότητα του δημόσιου χώρου στην ελληνική πόλη» Πρακτικά συνεδρίου «Δημόσιος χώρος αναζητείται», Θεσσαλονίκη σελ.371

Ελεύθερος αδόμητος χώρος στο Ο.Τ. 150 του δήμου Νέας Ιωνίας Αττικής

Ο χώρος είχε απαλλοτριωθεί από το δήμο και σήμερα χρησιμοποιείται αυθαίρετα σαν χώρος στάθμευσης. Ξεχωρίζει η προστατευόμενη καμινάδα του παλιού εργοστασίου

Πηγή: Κεχαγιόγλου Νικόλαος (2014) «Πρόταση ανάπτυξης του Ο.Τ. 150 στο δήμο Νέας Ιωνίας Αττικής», Σπουδαστική εργασία, ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΔΠΜΣ Αρχιτεκτονική Σχεδιασμός του Χώρου, Δυναμικές των πόλεων και σύγχρονες πρακτικές του σχεδιασμού, Εξώφυλλο

3.6 Πολιτικές που εφαρμόζονται σήμερα

Οι κεντρικές πολιτικές προθέσεις στον τομέα του πολεοδομικού σχεδιασμού σήμερα είναι αρκετά σαφείς και ξεκάθαρες. Βασικές επιδιώξεις του σχεδιασμού είναι τα μεγάλα έργα και η ένταξή τους στην πόλη, οι αναπλάσεις, η ανάπτυξη κτιρίων και περιοχών καταλλήλων για να υποδεχτούν τις ραγδαία αναπτυσσόμενες λειτουργίες της «νέας οικονομίας» (χώροι ανάπτυξης/προβολής των νέων τεχνολογιών), της «πολιτισμικής στροφής» (κτίρια αθλητικού θεάματος και πολιτιστικών/εμπορικών δραστηριοτήτων) και των νέων οικονομικών λειτουργιών (τράπεζες, ασφάλειες). Στις περισσότερες περιπτώσεις, όλο και επιδιωκόμενη επίπτωση των επεμβάσεων είναι η άνοδος των αξιών γης (το γεγονός αυτό, το ύψος της ανόδου είναι ανάλογο με το ύψος της επέμβασης) με ότι αυτό σημαίνει για τον αποκλεισμό ατόμων και ομάδων από τις αντίστοιχες περιοχές.¹² Πρωτεύοντας τομέας σχεδιασμού είναι οι μεγάλες αστικές αναπλάσεις, οι οποίες είναι υπερτοπικής σημασίας, κάποιες από αυτές φιλοδοξούν μάλιστα να είναι και παγκόσμιας εμβέλειας.

¹² Πηγή: Βαίου Ν. (2007), *ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ- Ένα βιβλιαράκι για τη Μαίρη Μαντουβάλου*, εκδόσεις Ο Πολίτης, Αθήνα, σελ.17

Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η ανάπλαση του Φαληρικού όρμου, ο χώρος του παλαιού αεροδρομίου στο Ελληνικό, η πεζοδρόμηση της οδού Πανεπιστημίου.

Αυτή η στροφή προς τον σχεδιασμό έργων μεγάλων διαστάσεων αφήνει σε δεύτερη μοίρα τις συνοικιακές πλατείες. Οι πλατείες γειτονιάς αντιμετωπίζουν συνήθως τα μεγαλύτερα προβλήματα, καθώς είναι παραμελημένες και αντιμετωπίζουν θέματα κοινωνικών συγκρούσεων και το σχέδιο συνολικής αντιμετώπισης του προβλήματος των αναπλάσεων στις πλατείες αυτών των περιοχών απουσιάζει.

Σημαντική πρωτοβουλία προς την κατεύθυνση του σχεδιασμού των πλατειών γειτονιάς είχε παρθεί από το ΥΠ.Ε.Κ.Α. , μέσω του προγράμματος Αθήνα-Αττική 2004, με σκοπό τις αναπλάσεις των πλατειών Αγίου Παντελεήμονα , Αττικής και Αγίου Νικολάου στην οδό Αχαρνών. Οι πλατείες αυτές αποτελούν πεδία έντονων κοινωνικών συγκρούσεων, σε αυτές τις γειτονιές όπου ο ρατσισμός και η ξενοφοβία τα τελευταία χρόνια δυστυχώς ανθούν. Οι μελέτες είχαν αρκετά θετικά στοιχεία εντός τους, όπως η ενοποίηση των πλατειών Αγίου Παντελεήμονα και Αττικής μέσω της οδού Αγορακρίτου, διευκόλυνση της πρόσβασης, συσχετισμός με υπάρχοντες χώρους πρασίνου. Σύμφωνα με τον τότε περιφερειάρχη κ .Σγουρό, οι οικονομικές δυσκολίες και η δυσαρμονία με τις κοινωνικές ανάγκες της εποχής οδήγησαν στην απένταξη από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) Αττικής των έργων στις δύο πλατείες το 2013¹³. Είναι δυσανάλογο να δίνονται επιχορηγήσεις για έργα υπερτοπικού χαρακτήρα, τα οποία για πολλούς μελετητές είναι υπερκοστολογημένα και όχι σε έργα κοινωνικών υποδομών στις γειτονιές της πόλης. Η παρούσα δημοτική αρχή του δήμου Αθηναίων σκοπεύει αν μπορέσει να χρηματοδοτήσει το έργο από τους πόρους του δήμου.

Τελευταία εξέλιξη στο θέμα συνολικών αναπλάσεων των πλατειών αποτελεί ο νόμος 4269/2014, που αφορά τη Χωροταξική-Πολοδομική μεταρρύθμιση και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η μόνη αλλαγή σε σχέση με το παλαιότερο νομοθετικό πλαίσιο, στα θέματα που αφορούν τις πλατείες είναι η παρακάτω , από το άρθρο 21, τονισμένη με έντονο χρώμα:

Οι περιοχές ελευθέρων χώρων – χώρων αστικού πρασίνου (ΠΡ) αφορούν:

*α) Κοινόχρηστους χώρους που καθορίζονται από το εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο. Ως κοινόχρηστοι χώροι για την εφαρμογή του παρόντος, νοούνται οι χώροι για την παραμονή, αναψυχή και μετακίνηση πεζών και τροχοφόρων, όπως οδοί, οδοί ήπιας κυκλοφορίας, πεζοδρόμοι, αμιγείς πεζοδρόμοι, ποδηλατόδρομοι, πλατείες, άλση, πράσινο, και παιδικές χαρές. Στις πλατείες – χώρους πρασίνου επιτρέπονται τα οριζόμενα στο άρθρο 20 του ν. 4067/2012, καθώς και επιπλέον περιορισμένης έκτασης χρήσεις εστίασης και αναψυχής για την εξυπηρέτηση του κοινόχρηστου χώρου, υπό την προϋπόθεση ότι προβλέπονται από το εγκεκριμένο σχέδιο ή και τον πολεοδομικό κανονισμό. **Στους χώρους της παραγράφου αυτής επιτρέπεται η κατασκευή υπογείων χώρων στάθμευσης αυτοκινήτων (σταθμοί αυτοκινήτων) υπό την προϋπόθεση ότι προβλέπεται από το σχεδιασμό, με μέριμνα όμως διατήρησης της τυχόν υψηλής βλάστησης που φέρουν***

¹³ Πηγή: <http://www.kathimerini.gr/56078/article/epikairothta/ellada/pedio-antipara8eshs-h-anaplash-toy-ag-pantelehmona-sto-symvolyio-toy-dhmoy-a8hnaiwn> Τελευταία επίσκεψη 2-10-2014, 21:19

Αποτελεί ζητούμενο η αυριανή πόλη να αποφύγει τα λεγόμενα «επεισόδια ρύπανσης» και να ακολουθήσει πολιτικές περιορισμού της χρήσης ιδιωτικών αυτοκινήτων.¹⁴ Με αυτό τον τρόπο, ότι δηλαδή η μόνη σημαντική νομοθετική μεταρρύθμιση που κρίθηκε ότι πρέπει να γίνει όσον αφορά τις πλατείες είναι η ενίσχυση της αυτοκίνησης και η προτροπή για την κατασκευή χώρων υπόγειας στάθμευσης, δημιουργεί ερωτήματα. Οι πολιτικές πρέπει να έχουν ως προσανατολισμό την σχετική ανεξάρτηση από το αυτοκίνητο, καθώς μετά την κρίση το πρόβλημα της αυτοκίνησης θα επανέλθει δριμύτερο.

¹⁴ Πηγή: Αραβαντινός Α. (2007), *Πολοδομικός Σχεδιασμός. Για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου*, Εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα σελ.463

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

4.1 Επιδιώξεις του σχεδιασμού

Κεντρική επιδίωξη του πολεοδομικού σχεδιασμού, οφείλει να είναι η εξασφάλιση της ποιότητας ζωής και του τοπικού περιβάλλοντος. Ιδιαίτερα στην τοπική κλίμακα, όπου υπάρχει άμεση σχέση του χώρου της πλατείας με τους κατοίκους μια γειτονιάς, το γεγονός αυτό είναι εξέχον. Σε αυτά τα πλαίσια, βασικό στοιχείο του σχεδιασμού είναι να προσδιορίζει ποσοτικά, γεωγραφικά και θεσμικά τους χώρους συλλογικής κατανάλωσης, από τους χώρους ιδιωτικής κατανάλωσης, διακρίνοντάς τους. Θα μπορούσε να ειπωθεί, πως αυτή η λειτουργία εξασφαλίζει τις αναγκαίες λειτουργίες και υπηρεσίες που θεωρούνται «δημόσια αγαθά, αφού μια από τις ζωτικές κοινωνικές λειτουργίες του σχεδιασμού ως δημόσιας παρέμβασης είναι η προώθηση των κοινών και συλλογικών συμφερόντων της τοπικής κοινότητας.¹⁵

Οι παράμετροι παρέμβασης που πρέπει να αφορούν μια πλατεία, είτε πρόκειται για ανάπλαση, είτε για τη δημιουργία μιας νέας είναι οι παρακάτω

- Περιβαλλοντικές (επαρκείς χώροι πρασίνου, υγρά στοιχεία)
- Κοινωνικές (διατήρηση και ενίσχυση των πλατειών ως χώρων κοινωνικής συνάθροισης)
- Λειτουργικές (να εξυπηρετούν τους κατοίκους και τους επισκέπτες με την ομαλή προσβασιμότητα, να μην υπάρχει υπερκάλυψη από άλλες χρήσεις)
- Οικονομικές (παρεμβάσεις με χαμηλό κόστος)

Σκοπός του σχεδιασμού για τις πλατείες οφείλει να είναι η σύνδεση αυτών των παραμέτρων μεταξύ τους, σε επιτυχημένο ποσοστό. Δεν μπορεί να είναι λειτουργικό, ούτε αποδεκτό σε μια πλατεία να υπάρχουν μόνο χώροι πρασίνου (όπως στις πλατείες-αλσύλλια) ή μόνο χώροι συνάθροισης, αλλά να συνδυάζονται αποτελεσματικά. Οι παρεμβάσεις πρέπει να διαχέονται από τη λειτουργικότητα της πλατείας και ο σχεδιασμός να ανταποκρίνεται στα οικονομικά δεδομένα της εποχής. Οι αισθητικές παρεμβάσεις σε μια πλατεία θεωρούνται δευτερεύοντες σε αυτή τη χρονική περίοδο (π.χ. τοποθετήσεις γλυπτών), όμως θεωρείται πως οι μορφές πρασίνου που θα έχουν και οπτικό κάλλος υπερκαλύπτουν αυτή την αδυναμία.

¹⁵ Πηγή: Klosterman RE 1996, *Arguments for and against planning*. In S. Campbell SS. Farenstein(eds) *Readings in Planning theory* CambridgeQ Blackwell Publishers σελ. 150-168)

4.2 Αναβάθμιση πλατειών

4.2.1 Άξονες αναβάθμισης

Έχουν γίνει προσπάθειες και έχουν συνταχθεί μελέτες όσον αφορά την αναβάθμιση πλατειών, στον ελληνικό χώρο κάποιες επιτυχημένες και κάποιες όχι. Το πρόβλημα είναι πως όλο και περισσότερο τα τελευταία φορές είναι ότι οι παρεμβάσεις προωθούν κυρίως οικονομικά συμφέροντα και οφέλη, με αποτέλεσμα οι διαδικασίες του σχεδιασμού που θα είναι βιώσιμος και ωφέλιμος να ατονούν.

Ο άξονας αναβάθμισης των πλατειών οφείλει να δίνει σημασία στην προστασία του περιβάλλοντος, με ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων και μέτρων για την εξοικονόμηση ενέργειας. Σαφώς και πρέπει να ληφθεί υπόψη η ιδιαιτερότητα του ελληνικού χώρου, με τις υψηλές θερμοκρασίες το καλοκαίρι και την έλλειψη υγρασίας. Συνεπώς οι πλατείες πρέπει να συμβάλουν σε αυτή τη βελτίωση του μικροκλίματος με τους ανάλογους χώρους πρασίνου, και μάλιστα αυτούς οι οποίοι δεν θα είναι απλώς διακοσμητικοί ,(όπως το γκαζόν), αλλά ουσιαστικοί, όπως με δεντροφύτευση. Ενδιαφέρουσα είναι η πρωτοβουλία του δήμου Δάφνης-Υμηττού όπου το καλοκαίρι του 2014 τοποθετήθηκαν φωτοβολταϊκά πάνελ με ειδική αρχιτεκτονική στα δάπεδα σειράς πλατειών του δήμου, με αποτέλεσμα τη μείωση της θερμοκρασίας έως και 3 βαθμούς Κελσίου στις πλατείες αυτές. Επίσης τα φωτοβολταϊκά πάνελ συλλέγουν ενέργεια για τον ηλεκτροφωτισμό των πλατειών και των πεζοδρομίων.

Πλατεία με φωτοβολταϊκά στη Δάφνη

Πηγή : <http://www.protothema.gr/environment/article/401610/fotovoltaika-pezodromia-kai-plateies-pou-rihnoun-tin-thermokratia-tou-mikro-klimatos/> Τελευταία επίσκεψη 14-10-2014, 20:53

Άλλος σκοπός αναβάθμισης αφορά την βελτίωση της λειτουργικότητας του αστικού χώρου , για την εξυπηρέτηση των αναγκών των κατοίκων της πόλης. Η πλατεία οφείλει να εξυπηρετεί τόσο ως σημείο συνάντησης, τόσο και ως σημείο ξεκούρασης από το περπάτημα. Διαμόρφωση του κύριου χώρου των πλατειών, έτσι ώστε να ευνοούν τη συγκέντρωση ανθρώπων και τη συμμετοχή τους σε κοινές δραστηριότητες (γιορτές, συναυλίες, παραστάσεις).

Ευρηματική λύση προς την κατεύθυνση αύξησης του μεγέθους της πλατείας διατυπώνει ο Α. Βεζυρόγλου. Πρόκειται για τη δημιουργία ενός «δακτυλίου» για τα τροχοφόρα, αλλά εκτός πλατείας και κατά το δυνατό στις πρώτες παράλληλες οδούς πίσω από την πλατεία. Έτσι οι πλατείες μπορούν να πεζοδρομηθούν στο σύνολο του χώρου τους.¹⁶

Σημαντικά μέτρα πρέπει να παρθούν όσον αφορά την οργάνωση και οριοθέτηση των περιοχών τραπεζοκαθισμάτων στο χώρο των πλατειών. Θα πρέπει ο χώρος τους να είναι σχετικά μικρός και να μην εμποδίζει την κίνηση των πεζών, όπως και να μην υπερκαλύπτει σημαντικά έργα τέχνης (γλυπτά). Η ορθολογική διαχείριση του ελεύθερου δημόσιου χώρου με εξασφάλιση συνεχούς και επαρκούς συντήρησης, καθαριότητας, ασφάλειας και ελέγχου, ώστε να αποτρέπονται φαινόμενα εγκατάλειψης.

4.1.2 Ένα παράδειγμα προς αποφυγή-Η ανάπλαση της πλατείας Γεωργίου Α' στην Πάτρα

Η κεντρική πλατεία Γεωργίου του Α' στην Πάτρα αναπλάστηκε το 2006. Μια πλατεία κεντρική για το δήμο της Πάτρας, με ψυχαγωγικές χρήσεις γύρω της, η οποία προσελκύει μεγάλο αριθμό επισκεπτών , ιδίως την περίοδο του καρναβαλιού. Η πλατεία αρχικά είχε ένα σημαντικό αριθμό τους χώρους πρασίνου περιμετρικά, με τους χώρους συνάντησης και κοινωνικής ζωής στο εσωτερικό της (περίπτωση «εξωστρεφούς πλατείας»).

Την περίοδο της ανάπλασης τοποθετήθηκαν ορισμένα σιντριβάνια εδάφους που έδιναν μια διαφορετική όψη στο χώρο. Η λειτουργία τους όμως αποδείχτηκε καθαρά διακοσμητική και τελικά εγκαταλείφθηκαν. Τα περισσότερα από αυτά έγιναν «παρτέρια» σε διαφορετικά σημεία της Πλατείας πάνω στα οποία «φύτρωσαν» δέντρα , πάλι για λόγους αισθητικής, ενώ άλλα απλώς απομακρύνθηκαν.

¹⁶ Βεζυρόγλου Α. (2012), «Η ανάκτηση του δημόσιου χώρου», Εκδόσεις Παπασωτηρίου, Αθήνα, σελ.88-143

Άποψη της πλατείας έπειτα από την αντικατάσταση των σιντριβανιών με δέντρα
Πηγή : <http://www.patrasevents.gr/article/105712> Τελευταία επίσκεψη 25-6-2014 22:34

Ένας λόγος της αποτυχίας είναι ότι τα σιντριβάνια αυτά δεν τοποθετήθηκαν σε ελεγχόμενους χώρους ή χώρους που να είναι απροσπέλαστοι για τους πεζούς. Η Πλατεία Γεωργίου δεν είναι ένας τέτοιος χώρος, αφού καθημερινά περνάνε από εκεί εκατοντάδες πολίτες, έτσι υπήρχαν πολλά παράπονα και δυσκολίες όσον αφορά τη μετακίνηση των πεζών.

Επίσης με την ανάπλαση τοποθετήθηκαν και κάποια είδη δέντρων, που είχαν φέρει οι αρμόδιοι από την βόρεια Ευρώπη, τα οποία ξεράθηκαν και απομακρύνθηκαν επειδή το κλίμα ήταν διαφορετικό από τον τόπο προέλευσης των φυτών, όπως επίσης δεν προσέφεραν και τον κατάλληλο ίσκιο περπατητές και στους περαστικούς.

4.2 Δημιουργία νέων πλατειών

Παρακάτω παρατίθενται οι τρόποι οι οποίοι με βάση τη νομοθεσία, δύναται να δημιουργήσουν πλατείες εκ «του μηδενός». Η εργασία θεωρεί πως θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν και μελλοντικά νομοθετικά εργαλεία όσον αφορά τον τομέα αυτό, ωστόσο αρχικός σκοπός είναι η εξάντληση αυτών που υπάρχουν σήμερα.

Σημαντικό μέτρο μπορεί να αποτελέσει η μεταφορά συντελεστή δόμησης. Από τη μεταφορά συντελεστή δόμησης στα ακίνητα που μπορούν έπειτα να αξιοποιηθούν, μια λογική σχεδιασμού είναι δημιουργία πάρκων τσέπης σε αυτά, σε περιοχές που υπάρχει περιβαλλοντικό έλλειμμα. Η δυνατότητα σχεδιασμού με βάση τη μεταφορά του συντελεστή αυτή ενεργοποιείται εκ νέου το τελευταίο χρονικό διάστημα, πρέπει όμως να αποφευχθούν φαινόμενα κερδοσκοπίας, καθώς η μεταφορά πρέπει να γίνεται μόνο σε θεσμοθετημένες ζώνες. Για παράδειγμα, με βάση την απόφαση του Στε προβλέπεται ότι οι οικοδομικοί συνεταιρισμοί, ακόμη και όσοι περιλαμβάνουν τμήματα προστατευόμενων

περιοχών (δάση, δασικές εκτάσεις κ. α.) θα μπορούν να χτίζονται με συντελεστή δόμησης 0,4 με 0,66.¹⁷

Άλλο εφαρμόσιμο πολεοδομικό εργαλείο είναι η πράξη αυτοαποζημίωσης (γνωστή και ως «εικοσάμετρη λωρίδα»). Σύμφωνα με αυτή τη μέθοδο, η έκταση που αντιστοιχεί προς αποζημίωση σε κάθε ακίνητο προσδιορίζεται από το πρόσωπο που έχει στον κοινόχρηστο χώρο και συγκεκριμένα από τις καθέτους που φέρονται από τα σημεία τομής των ορίων του προσώπου με τη ρυμοτομική γραμμή στον άξονα της οδού ή στην απέναντι ρυμοτομική γραμμή ή στην παράλληλη προς τη ρυμοτομική γραμμή που προσδιορίζεται από μια ζώνη πλάτους είκοσι μέτρων στην περίπτωση ευρέων κοινόχρηστων χώρων, στην συγκεκριμένη περίπτωση την γεννούμενη πλατεία.

Ο δημόσιος τομέας έχει στα χέρια του και το «όπλο» της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, η οποία διαδικασία όμως είναι αρκετά δαπανηρή. Ειδικότερα στους μικρότερους δήμους, η χρήση της αποφεύγεται συστηματικά, καθώς διαταράσσει έντονα τις τοπικές πολιτικές και κοινωνικές ισορροπίες. Οι δήμοι, με οικονομικές δυσκολίες λόγω της οικονομικής κρίσης, δεν θα μπορούσαν να ανταπεξέλθουν σε αυτές τις μεγάλες απαιτήσεις των πολεοδομήσεων και η παραίτηση τους πολλές φορές από τη διεκδίκηση των δημόσιων χώρων αποτελεί συχνό φαινόμενο.

Ευρέως διαδεδομένο μέσο πολεοδομικού σχεδιασμού για την εξασφάλιση των δημόσιων χώρων, κοινόχρηστων και κοινωφελών αποτελεί η εισφορά σε γη και χρήμα, που κλιμακώνεται αναλόγως του μεγέθους της ιδιοκτησίας. Από τη μια αποτελεί τον πιο δίκαιο τρόπο συμμετοχής στα κοινόχρηστα-κοινωφελή για τους ιδιοκτήτες γης και την πιο ασφαλή και οικονομική μέθοδο εξασφάλισης αστικής γης για το δημόσιο. Από την άλλη, δύσκολα επιτυγχάνεται βελτίωση των υφιστάμενων συνθηκών, ειδικά σε περιοχές κατακερματισμένες σε πολλές ιδιοκτησίες ή με πολλούς ιδιοκτήτες. Επίσης η μέθοδος είναι εφαρμόσιμη σε περιοχές νέες και όχι σε εντός σχεδίου, γεγονός το οποίο βρίσκεται εκτός του κυρίου πλαισίου της εργασίας, που αναλύει την αναβάθμιση ή τη δημιουργία νέων πλατειών κυρίως εντός του υπάρχοντος αστικού περιβάλλοντος.

Άλλα μέτρα που μπορούν να υπάρξουν για τη δημιουργία πλατειών είναι κάποια που θεωρούνται πιο καινοτόμα, όπως η υπογειοποίηση ή η ημιυπογειοποίηση του οδικού δικτύου (ταπείνωση της κυκλοφορίας με αντίστοιχη δημιουργία πλατείας στο πάνω μέρος), καθώς και η δημιουργία υπερυψωμένων πλατειών, με τις κινήσεις των τροχοφόρων να παραμένουν επί του εδάφους¹⁸. Αυτά τα μέτρα, παρότι είναι ιδιαίτερα επιθυμητά (ιδίως η υπογειοποίηση του οδικού δικτύου), θεωρείται ότι στην σημερινή οικονομική συγκυρία, ότι είναι αρκετά δαπανηρά και οι αρμόδιες αρχές θα τα απέρριπταν αμέσως. Ωστόσο πρέπει να ξεκινήσει μια διαδικασία ενημέρωσης για τις ωφέλειες αυτού του τρόπου πολεοδομικού σχεδιασμού.

¹⁷ Πηγή: <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=562085>, Τελευταία επίσκεψη 8-10-2014, 20:11

¹⁸ Αραβαντινός Α. (2013), «Οι πλατείες στον αστικό χώρο-Προς μια πολεοδομική πολιτική ανάκτησής τους», Τιμητικός τόμος για τον ομότιμο καθηγητή ΕΜΠ Ι. Στεφάνου, σελ.6

4.3 Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στο σχεδιασμό που περιλαμβάνει τις συνοικιακές πλατείες και στις πλατείες γειτονιάς. Ο σχεδιασμός πρέπει και με τη μορφή των κεντρικών πολιτικών, να περιλαμβάνει μια σαφή κατεύθυνση, ότι όλα ξεκινούν από τον πρώτο επίπεδο σχεδιασμού, την χαμηλότερη κλίμακα στο χώρο. Ένας κεντρικός σχεδιασμός με σκοπό την ανάπλαση των συνοικιακών πλατειών, έτσι ώστε να γίνουν πιο «φιλικές», πιο «επισκέψιμες», αλλά κυρίως να πληρούν τις ανάγκες των κατοίκων και των επισκεπτών για πράσινο και κοινωνικότητα.

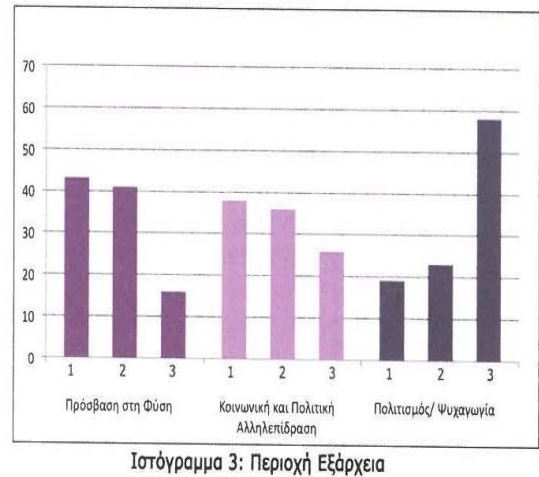
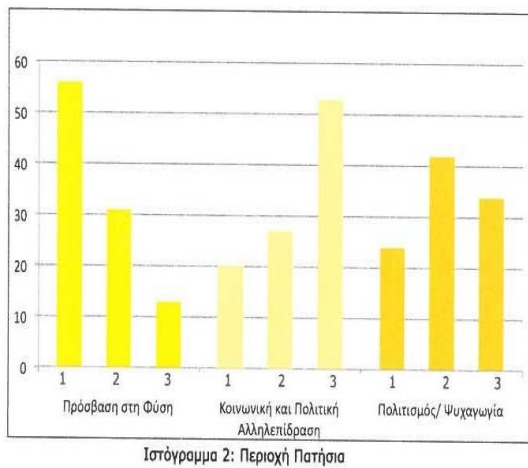
Οι πλατείες νησίδες σε κυκλοφοριακούς-κόμβους, που είναι πλατείες μόνο με βάση την ονοματολογία, οφείλουν να γίνουν πιο ελκυστικές και να βάλουν στις συνιστώσες που τις συνθέτουν και άλλες παραμέτρους οι οποίες συνθέτουν μια πλατεία. Η βελτίωση της προσβασιμότητας καθώς επίσης και η δημιουργία χώρων ξεκούρασης (παγκάκια) εντός αυτών είναι προς τη σωστή κατεύθυνση.

Σαν προτεραιότητα για τις αναπλάσεις οφείλει να είναι η ανάπλαση για το όφελος των κατοίκων, ιδίως αυτών που έχουν άμεση σχέση με την πλατεία, λόγω μικρής απόστασης από την κατοικία. Δεν πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στα ΙΧ αυτοκίνητα, να καταλαμβάνουν χρήσεις εντός της πλατείας, ή ακόμα και να δημιουργούνται υπόγεια πάρκινγκ τα οποία είναι ασύμβατα σαν χρήση με τις χρήσεις του πάνω μέρους της πλατείας και δημιουργούν προβλήματα στην πρόσβαση.

Κύριος στρατηγικός στόχος είναι η διερεύνηση του ελλείμματος σε πρώτη φάση δημόσιων χώρων, και κατά συνέπεια πλατειών. Με αυτό τον τρόπο μπορεί να βρεθεί που υπάρχει σημαντική έλλειψη των χώρων αυτών και που η δημιουργία τους έχει μεγαλύτερη σημασία. Προφανώς σε έντονα πυκνοδομημένες γειτονιές και δήμους με υψηλό συντελεστή δόμησης η ανάγκη για χώρους πλατειών νέων ή αναπλασμένων σε σωστή βάση είναι μια θετική αρχή.

Επίσης η πολιτεία δεν πρέπει να είναι διστακτική με τα μέτρα γέννησης νέων πλατειών. Με την προώθηση των μέτρων της μεταφοράς συντελεστή δόμησης, καθώς και την πράξη αυτοαποζημίωσης («εικοσάμετρη λωρίδα»), πρέπει να προωθήσει διαδικασίες για τη «γέννηση» πλατειών.

Τέλος, η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και η μείωση των κοινωνικών εντάσεων, δύναται να εξασφαλιστεί στις αναπλάσεις, για την ανάπτυξη σχέσεων καλής γειτονίας και επαφής των κατοίκων, με βάση την τήρηση κατά τον σχεδιασμό ουσιαστικών συμμετοχικών διαδικασιών.

Ιεράρχηση των επιθυμητών λειτουργιών του δημόσιου χώρου μετά από έρευνα μεταξύ των κατοίκων των Πατησίων και των Εξαρχείων. Το 1 δηλώνει την εντονότερη επιθυμία, ενώ το 3 την λιγότερο έντονη.

Πηγή: Πέττας Δ. (Οκτώβριος 2011) «Κινήματα πόλης και δημόσιος χώρος- Η περίπτωση των επιτροπών κατοίκων στην Αθήνα Πρακτικά συνεδρίου «Δημόσιος χώρος αναζητείται», Θεσσαλονίκη, σελ.413

Οι αρμόδιοι μελετητές μπορούν να δώσουν κάποια κριτήρια σκέψης με βάση τα εργαλεία που διαθέτουν και τις επιστημονικές γνώσεις και οι τοπικές αρχές να υλοποιήσουν τις ανάλογες μελέτες. Παράλληλα θα πρέπει οι τοπικές κοινωνίες μέσω ενός ανοιχτού και ειλικρινούς διαλόγου να αποφασίσουν ποιες είναι οι προτεραιότητές τους, ποιές είναι οι ανάγκες της και ποιους τρόπους πολεοδομικής παρέμβασης επιθυμούν, να διαμορφώσει την άποψή της και να συμμετέχει στην πολεοδομική διαδικασία μέσω του συμμετοχικού σχεδιασμού (Participatory planning)¹⁹. Άλλωστε, οι δημότες υφίστανται άμεσα ή έμμεσα τις επιπτώσεις του πολεοδομικού σχεδιασμού, θετικές και αρνητικές.

¹⁹ Πηγή: Αραβαντινός Α. (2007), «Πολεοδομικός Σχεδιασμός. Για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου», Εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα σελ.89

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Συγγράμματα

Αρχιτεκτονικός διαγωνισμός των τεσσάρων πλατειών της Αθήνας (2001) Ομόνοια-Σύνταγμα-Μοναστηράκι-Κουμουνδούρου, Ενοποίηση Αρχαιολογικών χώρων Αθήνας Α.Ε.

Αρχιτέκτονες, (Ιούλιος – Αύγουστος 2002) «Αφιέρωμα: Το ιδιωτικό σύμπαν ως νέος δημόσιος χώρος;», Περιοδικό ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ, τ. 34,

- Ασπρογέρακας Ε., «Στοιχεία Μεταμοντερνισμού στο δημόσιο χώρο», σελ.62
- Σαρηγιάννης Γ., «Η ιστορική διάσταση της αντίθεσης δημόσιου και ιδιωτικού», σελ.50

Πρακτικά συνεδρίου «Δημόσιος χώρος αναζητείται», (Οκτώβριος 2011), ΤΕΕ/ΤΚΜ, Θεσσαλονίκη

- Γεωργίου Β., Κύρκου Δ., Λειμώνα Θ. «Ανακτώντας τη γειτονιά-μια περιβαλλοντική προσέγγιση» Θεσσαλονίκη σελ.490
- Γιαννακού Α., Έππας Δ. «Χαλαροί δημόσιοι χώροι: από τον πολεοδομικό σχεδιασμό στην πραγματικότητα του δημόσιου χώρου στην ελληνική πόλη» Θεσσαλονίκη σελ.371-372
- Ζουρνά Μ., Δανασιάδου Κ (2011). «Ο δημόσιος χώρος από τη θεωρία στην πράξη», Πρακτικά συνεδρίου «Δημόσιος χώρος αναζητείται», Θεσσαλονίκη, σελ. 375
- Πέττας Δ. «Κινήματα πόλης και δημόσιος χώρος- Η περίπτωση των επιτροπών κατοίκων στην Αθήνα, σελ.413

Klosterman RE (1996), *Arguments for and against planning. In S. Campbell & S. Farenstein(eds) Readings in Planning theory* Cambridge Blackwell Publishers σελ. (150-168)

Αραβαντινός Α.(2013), «Οι πλατείες στον αστικό χώρο-Προς μια πολεοδομική πολιτική ανάκτησής τους», Τιμητικός τόμος για τον ομότιμο καθηγητή ΕΜΠ Ι. Στεφάνου

Αραβαντινός Α. (2007), «Πολεοδομικός Σχεδιασμός. Για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου», Εκδόσεις Συμμετρία

Αραβαντινός Α., Κοσμάκη Π., (1988), *Υπαιθριοί χώροι στην πόλη: Θέματα ανάλυσης και πολεοδομικής οργάνωσης αστικών ελεύθερων χώρων και πρασίνου*, Εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα

Ανανιάδου-Τζημοπούλου Α., Καραδήμου-Γερολύμπου Α. (2009) Πλατείες της Ευρώπης-πλατείες για την Ευρώπη τμήμα Αρχιτεκτόνων μηχανικών ΔΠΠΜΣ αρχιτεκτονικής τοπίου εκδόσεις ΖΗΤΗ Θεσσαλονίκη

Βαΐου Ν. (2007), *ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ- Ένα βιβλιαράκι για τη Μαίρη Μαντουβάλου*, εκδόσεις Ο Πολίτης, Αθήνα

Βεζυρόγλου Α. (2012), «Η ανάκτηση του δημόσιου χώρου», Εκδόσεις Παπασωτηρίου, Αθήνα, σελ.88-143

Γαλάνη Ν., (Οκτώβριος 2003) Πρακτικά επιστημονικού συνεδρίου « Η αισθητική των πόλεων και η πολιτική των παρεμβάσεων-συμβολή στην αναγέννηση του αστικού χώρου», ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΑΘΗΝΑΣ ΑΕ-ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα

Γκορνιένκο Μαρία (2012), «Σχεδιασμός αστικών κενών και υπαίθριων χώρων στην πόλη της Αθήνας», ΤΕΙ Πειραιά, Σχολή Τεχνολογικών εφαρμογών τμήμα Πολιτικών δομικών έργων, πτυχιακή εργασία «, Επιβλέπων Βαρελίδης Γ. , Αθήνα

Γοσποδίνη Α., Μπεριάτος Η. (2006) Τα νέα αστικά τοπία και η ελληνική πόλη, Εκδόσεις Κριτική ΑΕ , Αθήνα

Καούνη Δ. (2012), «Η Κοινωνική διάσταση του Δημόσιου Χώρου: Μελετώντας τις πλατείες του Μεταξουργείου», Σπουδαστική εργασία, ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΔΠΜΣ Αρχιτεκτονική Σχεδιασμός του Χώρου, Όψεις του αστικού τοπίου στο δημόσιο χώρο

Κεχαγιόγλου Νικόλαος (2014) «Πρόταση ανάπλασης του Ο.Τ. 150 στο δήμο Νέας Ιωνίας Αττικής», Σπουδαστική εργασία, ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΔΠΜΣ Αρχιτεκτονική Σχεδιασμός του Χώρου, Δυναμικές των πόλεων και σύγχρονες πρακτικές του σχεδιασμού

Κοσμίδου Α.(2012), «Ανάκτηση του δημόσιου ρόλου της πόλης-ο ρόλος του Οικοδομικού Τετραγώνου», Σπουδαστική εργασία, ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΔΠΜΣ Αρχιτεκτονική Σχεδιασμός του Χώρου, Όψεις του αστικού τοπίου στο δημόσιο χώρο

Λαλένης Κ.(2004), «Η εξασφάλιση δημόσιου χώρου στις ελληνικές πόλεις», «Τιμητικός τίτλος για τον καθηγητή Αθανάσιο Ι. Αραβαντινό-Πόλη και Χώρος από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα», Αθήνα

Λαλένης Κ., Καλλιακούδας Τ. «Σύγκριση θεσμικών πλαισίων και πολιτικών εξασφάλισης δημόσιων χώρων σε πόλεις στις ευρωπαϊκές χώρες» , Η αισθητική των πόλεων και η πολιτική των παρεμβάσεων σελ. 118-121

Μανάβη Α. (Ιούλιος 2010) , «Από την εγκατάλειψη στην ανάκτηση περιοχών», Ερευνητική Εργασία, ΑΠΘ, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Θεσσαλονίκη Ερευνητική εργασία, επιβλέπων Τσολάκης Π.

Μπουρζέλ Γ. , (1989), «Η νεοελληνική πόλη», Εκδόσεις Εξάντας, Αθήνα

Ρωμανός Α. (2011) , «Το ελληνικό και η αναβίωση του κέντρου ένα ζήτημα πολεοδομικής ισονομίας εκδόσεις», Εκδόσεις Ποταμός, Αθήνα

Σαρηγιάννης Γ. (2000), Αθήνα 1830 – 2000. Εξέλιξη, Πολεοδομία, Μεταφορές, Εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα

Διαδίκτυο

<http://www.aftodioikisi.gr/dimoi/mexri-kai-triplasi-trapezakia-exo-stis-plateies-tis-athinas>
Τελευταία επίσκεψη 2-10-2014 , 19:43

<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=425286> Τελευταία επίσκεψη 13-9-2014 , 22:32

<http://www.inewsgr.com/227/parkarisma-stin-kentriki-plateia-xanthis.htm> Τελευταία
επίσκεψη 24-10-2014, 20:30

<http://www.kathimerini.gr/56078/article/epikairothta/ellada/pedio-antipara8eshs-h-anaplash-toy-ag-pantelehmona-sto-symvoylio-toy-dhmoy-a8hnaiwn> Τελευταία επίσκεψη
13-9-2014 , 23:37

<https://learningfrombarcelona.wordpress.com/approach/> Τελευταία επίσκεψη 25-10-2014,
22:43

<http://www.minenv.gr/1/13/131/13108/g13108290.html> Τελευταία επίσκεψη 16-10-2014 ,
21:36

<http://www.minenv.gr/1/13/133/13302/g1330212.html> Τελευταία επίσκεψη 16-10-2014 ,
22:03

<http://www.notospress.gr/article.php?id=3935> Τελευταία επίσκεψη 21-10-2014 , 19:54

<http://www.patrasevents.gr/article/105712> Τελευταία επίσκεψη 25-6-2014 22:34

<http://www.protothema.gr/environment/article/401610/fotovoltaika-pezdromia-kai-plateies-pou-rihnoun-tin-thermokratia-tou-mikro-klimatos/> Τελευταία επίσκεψη 14-10-
2014, 20:53

<http://www.tovima.gr/society/article/?aid=562085>, Τελευταία επίσκεψη 8-10-2014, 20:11

http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=395&language=el-GR&SkinSrc=%5BG%5DSkins%2F_default%2FNo+Skin&ContainerSrc=%5BG%5DContainers%2F_default%2FNo+Container&dnnprintmode=true Τελευταία επίσκεψη 9-10-2014 21:34

<http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=si4RHalMdY8=tabid=37> Τελευταία επίσκεψη
9-10-2014 21:34